

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 51.

Onsdagen den 17 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för höjande af musikklifvet i Sverige jämte en i ämnet väckt motion; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*Ang. höjande
af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)*

Herr Sjö, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan och afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som äfven reservanternas hemställan, får jag säga, att såväl statsrådet som reservanterna i denna fråga varit mycket tveksamma om, hvad de skulle göra, om de skulle tillstyrka Riksdagen att antaga förslaget eller icke.

Herrarne ha nog sett af den kungl. propositionen, att redan 1909 kungl. musikaliska akademien inkom till Kungl. Maj:t med en skrifvelse och begärde, att Kungl. Maj:t till nästpåföljande, 1910 års Riksdag skulle ingå med proposition och äska ett anslag på en lika summa i och för antagande af ett par orkestrar för gifvande af konserter i landet. Kungl. Maj:t lät för den gången bero vid, att de inkomna handlingarna icke förordades. Dessa föranledde då sålunda icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Men nu tänkte nog musikaliska akademien: Bättre lycka en annan gång, man skall icke förtröttnas, man skall hålla på; — och det har akademien mycket riktigt gjort. Den har åter kommit till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t i statsrådet har varit hygglig nog att framlägga detta förslag, som vi nu ha att antaga eller förkasta.

För min del har jag icke kunnat biträda det kungl. förslaget, då det enligt mitt sätt att se icke kan vara vare sig af behovet påkalladt eller nödigt. Då så är, är det icke godt att vara med om att antaga någonting så ovisst, som detta är, och som de sakkunnige, Kungl. Maj:t och dess regering varit tveksamma om. De ha också väntat, att, om detta förslag antages, det skulle draga med sig ganska dryga efterräkningar. Jag ber att i detta fall få återgifva, hvad Kungl. Maj:t i det hänseendet yttrat och som äfven reservanterna begagnat sig af.

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 51.

Ang. höjande af musik-lifset i Sverige.
(Forts.)

Det heter nämligen: »Såsom af departementschefen erinras, afses med det anslag, som nu äskats, befrämjande af ett ändamål, som hittills icke varit med statsmedel understödt och hvilket kan få väntas komma att i framtiden på statsverket ställa anspråk, som gå vida utöfver det nu begärda beloppet. Om sålunda i dessa omständigheter otvifvelaktigt legat en maning för utskottet att med mycken försiktighet pröfva de föreliggande förslagen, så har dock utskottet vid denna pröfning funnit de till stöd för framställningarnas principiella del anförda skäl vara så tungt vägande, att utskottet icke tvekat att tillstyrka Riksdagen att för ändamålet bevilja anslag.»

Sedan återgifva reservanterna ungefär detsamma i sin reservation något längre fram. Det har för den skull synt mig, att inför en sådan tveksamhet, som reservanterna och äfven Kungl. Maj:t här haft, det hade varit lugnast, treffligast och bäst både för dem och Riksdagen, att man icke fått detta förslag framlagdt i riksdagen.

Vi hörde för en stund sedan af en fackman, ledamot af denna kammare, huru han under vissa förutsättningar uttalade, att icke långt härefter, ifall vi gillade detta förslag, vi skulle för anställande af dessa musikorkestrar få en utgift af i det ena fallet 336,000 kronor och i det andra fallet 444,000 kronor. Ja, han nämnde ett ännu betydligt större anslag. Detta är ju ganska mycket. Han tillade äfven, att med den beräkning som förslagställaren (han uppgaf namnet, det var förutvarande statsrådet Marks von Würtemberg) hade verkställt, skulle musikkårerna, om de blefve utvalda på det sätt, han uttalade, uppgå till 5- å 600 personer, och han varnade oss för att antaga en sådan tjänstemannaskara, som af detta beslut måhända i en framtid skulle bli en följd. Detta synes mig också vara riktigt; men det är icke nog med, att de få sin fasta aflöning, utan äfven åtföljande pensioner till dessa tjänstemän, ty så skola väl äfven dessa ha det. Det har för den skull synt mig, att det vore nyttigast och bäst att nu afslå det föreliggande förslaget såsom icke varande vare sig nödigt eller behöfligt.

När denna fråga föredrogs i Första kammaren, uppträdde där en talare mot förslaget och betonade, att man skulle vara måttlig i införandet af musik i vårt land, så att man icke en dag skulle kunna jämföra vårt lands innevånare med Italiens. Där äro, såsom vi ju veta, ett flertal människor musikanter, och många af dem emigrera och gå och drifva på landsvägarne. Somliga komma kanske tillbaka förslappade och förslöade, men många stanna också utomlands till ingen nytta och intet gagn för det land, där de äro födda och fosttrade. Det skall för den skull, säger jag, vara måtta med allting.

Om herrarne vidare tänka sig in i saken, så tror jag, att man nog skulle kunna få musik i vårt land på ett både billigare och ändamålsenligare sätt, än hvad nu är föreslaget. För resten är det nog bäst, att kommuner, föreningar och enskilda ordna dessa musikförhållanden, såsom det bäst lämpar sig och för dem synes vara bäst.

Jag nämnde nyss, att vi ha icke så litet musik i landet. Jag afsåg därmed den musik, som vi ha vid landets regementen. Det roade mig att för en stund sedan göra ett utdrag just ur den hufvudtitel, under hvilka dessa ärenden årligen återkomma, och jag skall be

att få läsa upp hur många musikanter vi ha i vår landtarmé. Det synes mig vara ett stort antal, och de skulle verkligen kunna ge sig ut på andra orter, när de icke behöfvas vid regementena. De siffror jag samlat äro följande: Vid Svea lifgarde 34 musikanter med trumslagare, Göta lifgarde 34, Lifregementets grenadiärer 31, Första lifgrenadiärregementet 31, Andra d:o 31, Västgöta regemente 31, Karlskrona grenadiärregemente 19, Upplands infanteriregemente 31, Skaraborgs regemente 31, Södermanlands regemente 31, Kronobergs regemente 31, Jönköpings regemente 30, Dalregementet 31, Hälsinge regemente 31, Älfsborgs regemente 31, Hallands regemente 31, Bohusläns regemente 31, Västmanlands regemente 31, Norrbottens regemente 31, Västerbottens regemente 31, Kalmar regemente 31, Värmlands regemente 31, Jämtlands fältjägarregemente 31, Norra skånska infanteriregementet 31, Södra skånska infanteriregementet 31, Vaxholms grenadiärregemente 19, Gottlands trupper 31, Västerorrlands regemente 31, Lifgardet till häst 11, Lifregementets dragoner 11, Lifregementets husarer 11, Smålands husarregemente 11, Skånska husarregementet 28, Skånska dragonregementet 24, Kronprinsens husarregemente 11, Norrlands dragonregemente 11, Svea artilleriregemente 20, Göta artilleriregemente 19, Vendes artilleriregemente 20, Norrlands artilleriregemente 17, Upplands artilleriregemente 18, Smålands artilleriregemente 18, Boden-Karlsborgs artilleriregemente 14, Positionsartilleriregementet 10, Fortifikationen 18, Svea ingeniörkår 8, Göta ingeniörkår 8, Fälttelegrafkåren 4, Bodens ingeniörkår 7, Svea trängkår 8, Östgöta trängkår 8, Skånska trängkåren 8 — tillsammans ett antal musikanter och trumslagare af 1,172 stycken.

Man ser rätt ofta, att dessa herrar musikanter icke behöfva uppehålla sig på lägren mera än nödigt är, och därför kunna de ge sig ut icke allenast till en del af våra större städer och där ge konserter, utan äfven till och med till utlandet. För några år sedan var jag nere i Rhenprovinsen, och då kom Kronobergs regementes musikkår och gaf konserter där i städerna; och vi hörde för icke många år sedan, att det var en svensk regementsmusikkår ute i Amerika och gaf sina konserter till nöje och fromma för amerikanarne.

Jag har haft tillfälle att mer än en gång här i kammaren uttala, att jag är af den åsikten, att vi vid våra regementen icke kunna behöfva vare sig 34 eller 31 musikanter. Man ser också af den tabell, jag nyss uppläste, hur olika det är på olika regementen; så nog skulle vi enligt mitt förmenande kunna minska denna musik ganska afsevärdt. Om denna min åsikt är riktig, tror jag verkligen, att man skulle kunna se musikens intresse till godo så mycket, som man kan fordra.

Under alla omständigheter tror jag, att herrarne skola ge mig rätt, då jag ytterligare säger, att hvad detta musikintresse angår, så nog är det bäst icke allenast i ett utan i alla afseenden, att föreningar eller bolag eller också kommuner anordna detta på bästa och lämpligaste sätt, och att icke staten åtager sig sådana här offer. Vi hafva verkligt icke sådana tider, att vi kunna offra, låt vara att det icke är mer än 28,000 kronor. Visserligen uppgår själfva årskostnaden för orkestrarna till allenast 27,000 kronor, men så skall det vara en

*Ang. höjande
af musik-
lifeet i
Sverige.
(Forts.)*

Ang. höjande af musiklifvet i Sverige.
(Forts.) herre, som skall vara inspektör och resa omkring och inspektera; och det är nog riktigt, därest man skall skicka ut dessa orkestrar och lämna dem statsanslag. Men under alla omständigheter ber jag herrarne betänka denna sak, innan herrarne gå att votera; ty man begär nu antagligen detta endast för att pröfva sin tur och lycka att af Riksdagen få anslag till ett sådant ändamål som detta.

Jag slutar för den skull såsom jag börjat, nämligen med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr Starbäck: Jag skall, med herr talmannens tillstånd, be att få börja mitt anförande med en liten historia.

Det inträffade år 1894, att ett sångarsällskap från Uppsala, Orfei Drängar, hvaraf äfven jag var medlem, på en sångarfärd anlände till Vasa någon gång i midten af juni. Vi hade där konsert, och jag erinrar mig ännu i denna stund lifligt, hur denna vår konsert mottogs af åhörarna, som till trängsel fyllde lokalen. När vi hade sjungit Wennerbergs mäktigt gripande hymn, som börjar: »O Gud, som styrer folkens öden», och däri det mot slutet förekommer en passus, som lyder: »Kom, armod, kommen, österns slafvar, kom, tvedräkt, kasta ut din brand; åt eder alla gräfvas grafvar af friheten på Svithiods strand», då brast en sådan storm af jubel, ja, gråtblandadt jubel, lös, att jag aldrig någonsin hört maken. Om möjligt stegrades detta, när vi sedan utom programmet sjöngo »Björneborgarnes marsch».

Men det är egentligen icke detta, jag velat omtala. Jag har nämnt detta endast för att ge så att säga stämning åt den bild, som den gamla staden Vasa just då erbjöd. Staden var flaggsmyckad, så mycket som ett samhälle kan vara. Högtidsklädda skaror fyllde gator och platser. Det var nämligen en allmän musikfest i staden; och dit hade från alla angränsande och många fjärran håll samlats det ena tusentalet före och det andra efter af finska män och kvinnor. Aldrig skall det gå ur mitt minne, hvilken betydelse hvar och en, som jag talade med, fäste vid denna finska musikfest; för första gången i mitt lif fick jag en känsla, den verkliga känslan af, hvilket allvar som ligger i musikens utfölvande, hvad det kan betyda icke blott för individen utan för ett folk att äga en sådan samlande makt som musikens. Vi skola komma ihåg, mina herrar, att det var år 1894, året innan den stora ofreden i form af det Bobrikowska regementet bröt in öfver Finland. Man kände på sig, när man resonerade med hvem det vara månde bland dessa finnar, att bland de vapen, som de ansågo återstå för Finland i kampen för dess själfständighet, musiken var ett af de allra förnämsta.

När man sedan tänkte efter och försökte utfinna, hvarpå det berodde att redan för så lång tid tillbaka denna musik i Finland var omfattad af alla folkets lager med en underbar entusiasm, så kom man underfund med, att detta berodde därpå, att redan under många år ett målmedvetet och gediget arbete hade på olika ställen i landet utföfvats, för att uppfostra folket till ett förstående af hvad denna musik ägde af enande kraft. Det gällde nämligen — och det hade

man där klart för sig — det gällde att genom att åt folkets stora breda lager gifva af det bästa som musiken, särskildt naturligtvis den finska fosterländska musiken, ägde, gifva åt dessa något, som de kände vara gemensamt för alla, och som lärde dem, att de ägde något, som var värdt att in i döden försvara.

*Ang. höjande
af musik-
livet i
Sverige.
(Forts.)*

Jag skall be att i anslutning till detta få lämna en ytterst kortfattad redogörelse för hur arbetet under de gångna decennierna gestaltat sig i Finland med afseende på denna sak. Man har där statsanslag för orkestrar, just sådana orkestrar, som det här är fråga om, och förlagda i Helsingfors, Åbo, Viborg, Björneborg, Vasa och Uleåborg. Dessa statsunderstöd äro just så anordnade — och det ber jag att få nämna särskildt för herr Sjö — att de icke lämnas till enskilda personer, utan endast till föreningar eller, som de i Finland kallas, »bolag», det vill säga sammanslutningar, som utlämna aktier å 10 å 20 Mark, således någonting som hos oss komme att utbytas mot årsbidrag. Man har naturligtvis vidtagit denna anordning, på det att den enskilda vinningslystnaden icke på något sätt må kunna spela in.

Med afseende å dessa orkestrars musikaliska prestationsförmåga, vill jag nämna — detta därför att jag ibland, särskildt ifrån musikaliskt håll, har hört, att »sådana där orkestrar blir det ingenting värdt med; det blir bara något på försök, något som icke hinner fram till sin uppgifts fulla förverkligande» — att vid ett tillfälle, då Åbo besöktes af en världsbekant storhet på violinens område, nämligen Eugen Isaye, denna stads orkester *utan repetition* ackompanjerade honom till en mycket svår violinkonsert på ett så utmärkt sätt, att Isaye i för-tjusningen gaf en extra konsert till förmån för orkesterns pensionskassa.

Jag vill vidare nämna, att dessa olika föreningar i de finska städerna ha inrättat så kallade folkkonserter, som också ha fått sin motsvarighet, åtminstone på vissa ställen här i Sverige, ehuru de svenska föreningarna knappast nått den utveckling och ej heller träffat de djupaste lagren af folket så, som de finska gjort. De finska konserterna äro folkkonserter med 10 och 5 pennis i inträdesafgift, d. v. s. 7 öre för äldre personer och 3½ öre för barn. En person, som jag för öfrigt väl känner, har på Musikaliska akademiens initiativ inlämnat en redogörelse för dessa förhållanden i Finland, och han skriver rörande särskildt folkkonserterna en del saker, som jag icke kan underlåta att citera: »Undertecknad har varit i tillfälle att hela tiden, från det dessa regelbundna »10-penniskonserter» infördes — det var för ungefär 20 år sedan — följa med utvecklingen af dem, och kan med glädje konstatera, att »folket» verkligen uppfostrats till att förstå att älska god musik! Under de första tiderna applåderade publiken vid »10-penniskonserterna» främst — och mången gång endast — skräpnumren, såsom xylofonoli o. d., som numera äro bannlysta från programmen — därför att de ej mer behövas för att samla publik. Det är verkligen intressant för den, som såg huru publiken förhöll sig, då dessa »folkkonserter» kommo till stånd, att nu se, huru den enkla publiken lyssnar numera andaktsfullt till hvarje nummer å programmet och applåderar oftast starkast de gedignaste numren. Jämte musik af lättare slag upptager folkkonserternas program numera

*Ang. höjande af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)*

alltid idel god musik samt violin- och andra soli. Den »goda» musiken är numera ett verkligt behof hos en stor del af den lägre befolkningen.»

Det statsanslag, som utgår till de finska orkesterföreningarna, utgör enligt Kungl. Maj:ts proposition omkring 94,000 mark, alltså i svenskt mynt omkring 67,000 kronor. Om vi nu skulle öfverföra dessa finska förhållanden på Sverige, så får man då först och främst jämföra kostnaderna. Jag medger, att det är en väsentlig punkt i denna fråga. Finland ger, som vi hörde, omkring 70,000 kronor om året. För Sverige är det nu till en början — jag skall fasthålla det — fråga om 27,000 kronor jämte 1,000 kronor för inspektion. Nu målar man emellertid ut en fruktansvärd utgiftsökning, som skulle inträda i en snar framtid. Herr Lundgren kom helt hastigt, jag ber om ursäkt, att jag inte kunde följa med, upp till en summa på en million kronor om året. Jag får säga, att ehuru väl jag hoppas, att de olika kommunerna och samhällena landet rundt skola söka ställa om så, att de kunna skaffa de medel, som behöfvast, så har jag dock verkligen icke så stora förhoppningar om sakens hastiga utveckling, att jag tror, att vi, därest detta nu skulle gå igenom, behöfde tänka oss en summa på en million kronor om året. Åhnej, litet hvar, som känner till våra kommuners ganska svåra finanser och inskränkta tillgångar, har nog klart för sig, att, om vi småningom skulle kunna komma upp till 10 orkestrar à 13,500 kronor, sålunda till en summa på 135,000 kronor, så skulle detta vara ett ganska vackert resultat. Jag tror för min del, att det kommer att gå så långsamt, att när den tionde orkestern är bildad och begär statsanslag, så ha förhållandena på de orter, där den första orkestern redan länge arbetat, utvecklats så, att man på det senare stället äger tillräcklig ekonomisk bärkraft att reda sig utan statsanslag och kan stå på egna ben. Ty det är alldeles gifvet, att det är intet här i världen, som äger en sådan förmåga att uppföstra folk till intresse för musik som just detta utförande af musik. Det blir en gemensam egendom för hela folket, och hvarje samhälle, som äger möjlighet att få till sig en sådan orkester, kommer att begagna sig af denna möjlighet; hvarje musikintresserad kommer att sätta in hela sitt intresse för att få denna orkester dit och göra allt, för att företaget skall bära sig. Det kommer att sprida sig en våg af entusiasm just omkring dessa musikfester, vid hvilka utom orkestern äfven samhällets egna medlemmar, män och kvinnor, skulle deltaga som utöfvare. Det är detta, som är af en så ofantligt stor betydelse, och jag är öfvertygad därom, herr Lundgren, att om vi skulle utbyta denna form af orkestrar mot den, som herr Lundgren föreslår, skulle det ekonomiska resultatet för statskassan säkerligen ställa sig så, att det blefve mycket högre utgifter för den enda orkestern, som herr Lundgren talar om.

Herr statsrådet nämnde ju något om detta i sitt anförande. Jag vill endast återupprepa, att hvad en sådan orkester skulle kunna åstadkomma, vore ju först och främst ett höjande af musiklifvet i landets hufvudstad. Därjämte vore det meningen, att man skulle företaga konsertresor till än den ena än den andra orten. Men i vårt stora land skulle det bli ytterst sällan, som exempelvis en person i en aflägsen landsort komme i tillfälle att höra ett uppförande af

denna stora orkester, kanske fick han det icke en enda gång i hela sitt lif. — Jag förstår heller icke hvad herr Lundgren menade med, att denna orkester skulle upplösas i grupper. Är detta meningen, ja då är ju redan det förfallet, som han höll så styft på, nämligen att om vi ska ha en orkester, skall det vara *en*, men ett lejon. Ty om vi lösa upp den, hvar ha vi då det storartade resultatet af den 70 man starka orkestern? Tänka vi sedan efter, hvad hvar och en af orkestermedlemmarna och dirigentera i de olika grupperna skulle komma att kosta staten, så äro vi nog snart uppe vid en summa på inalles 3 — 400,000 kronor, resekostnaderna knappast inräknade. Jag kan icke neka till, att det föreföll mig nästan, som om den ärade talaren af någon anledning hyste agg eller hade ett horn i sidan till Musikaliska akademien. Jag kan annars icke förstå, hvarför han midt under det vi talade om dessa saker, kom att erinra sig, huru illa Musikaliska akademien skött sin uppgift dels med afseende på sitt bibliotek och dels beträffande utbildande af ledare för orkestrar. Och samtidigt som han håller på, att Musikaliska akademien skall utbilda ledare för orkestrar, vill han icke vara med om att låta några orkestrar komma till stånd. Det är högst märkvärdigt, Det påminner mig om dessa negerrepubliker eller om sådana stater som Costarica t. ex., om det skall anses tillåtet att framdraga ett sådant exempel, där man har bara generaler, men ingen armé. Jag tror verkligen, att hans projekt får ligga till sig en smula, innan det kan befinnas värdigt att allvarligt tagas under öfvervägande.

Här har dessutom framhållits någonting, som jag tror är mycket viktigt, nämligen att det icke på något sätt är fråga om, att Riksdagen skall bevilja penningar för att hjälpa upp musiken i de stora städerna. Hvar och en, som läser den kungl. propositionen, särskildt Musikaliska Akademiens skrifvelse och statsrådets yttrande lill protokollet, måste finna, att det är omsorgen om de stora lagren af befolkningen i städerna och *utanför* städerna, som det här gäller, och vi kunna väl inte misstänka något annat, särskildt om vi taga kännedom om en sådan orkesterförening som Örebro orkesterförening, hvars åtgöranden jag här vill något bringa på tal. Jag skall då be att få nämna, att denna orkesterförening har gifvit konserter icke blott i Örebro, utan äfven företagit resor till städerna Nora, Linde, Arboga, Köping, Västerås, Eskilstuna, Motala, Hjo, Falköping, Vadstena och Skenninge och gifvit konserter af mycket god beskaffenhet med orkester och kör. Nu kan man säga: Men de där orterna, som ni nu räknat upp, äro ju allesammans städer, Nora är stad, Linde är stad o. s. v. Men hvem som helst kan ju begripa, att om man reser till Hjo eller Nora eller Arboga och ger en konsert, så kommer till den staden allt musikintresserad folk, som finnes i de närgränsande kommunerna. Hvad gör det väl, om platsen kallas stad eller municipalsambälle och i senare fallet är mycket större än mången stad. Se vi t. ex. på Sandvikens stora arbetarsambälle utanför Gäfle, så är det visserligen ingen stad, men det har mycket flera invånare än många af de städer, jag här omnämnt, och det är naturligtvis meningen, att till just sådana samhällen skola dessa orkesterresor utsträckas.

*Ang. hujande
af musik-
livet i
Sverige.
(Forts.)*

Ang. höjande
af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)

I Örebro orkesterförenings skrifvelse omtalas också, hur stor offervilligheten visat sig hos medlemmarna under dessa färder, då de icke blott måst själfva svara för sitt vivre utan äfven, vid ekonomiskt misslyckad resa, fått betala sina biljetter. Och dock består kören till stor del af arbetare, och af personer, som måste slita sig från det dagliga släpet för att blifva i tillfälle att vara med, och som minsann icke ha råd att för enbart nöje offra det allra minsta.

Sedan vi nu till sitt rätta värde reducerat såväl farhågorna för de stora kostnaderna som ock farhågorna för att orkesterinstitutionen endast skall gälla städerna, skulle man kanske vilja komma fram med den frågan: Kunna vi tänka oss, att vi hos oss äga de förutsättningar, som finnas i Finland, för att denna verksamhet skall komma att bli till gagn? Jag vågar då påstå, att så är förhållandet. Ja, jag tror icke, att det finnes något land, med hvilket vi bättre kunna jämföra oss än just med Finland. Det finska folkets läggning för musikalisk idrott påminner om vår egen. Vi ha samma natur, som skapat och fortfarande skapar musikalisk verksamhet, och vi ha äfven hos oss mycket arbete undangjordt, just genom dessa mansköres arbete, som den ärade talaren från Varberg omnämnde i sitt anförande. Han sade dock äfven, och mången säger väl så med honom: Hvarför icke låta detta musiklif uteslutande hänvisas till mansköerna? De reda sig ju utan något ekonomiskt bistånd. Ja, man kan ju tvista om detta. Man kan säga: Behöfva vi verkligen orkestrar för höjande af det musikaliska lifvet? Jag vågar för min del obetingadt svara ja på detta, och jag vågar också påstå, att jag, utan att i minsta afseende kunna såsom musikalisk auktoritet mäta mig med den ärade talaren från Varberg, dock har någon erfarenhet om dessa ting, enär jag ganska länge ägnat tid och håg åt att höja det musikaliska intresset i de bygder, där jag haft och har min verksamhet.

Jag vill erinra om förhållandena i Gäfle, där en manskör nu verkat ganska länge, och där vi på sistone sökt få ökadt intresse från allmänhetens och deltagarnas sida just för införande af den orkestrala musiken på våra konserter. Men under förberedelserna härtill ha vi funnit, att det behöfves ett visst bistånd i ekonomiskt hänseende, och detta beror därpå, att den apparat, som dessa konserter nödvändigtvis medför, är så dyrbar, att intäkterna icke räcka till för att bekosta orkester och solister. Jag skall be att med afseende härå få nämna, att man dessutom konstaterat, att intresset för denna form af musikaliska prestationer är synnerligen stort, där musikalisk verksamhet förut en tid ägt rum, och detta visas till exempel därigenom, att vid den sista konsert, som gafs i Gäfle, kyrkan var alldeles fullsatt af folk, hvilket icke förut inträffat. Jag skall nu icke trötta kammaren längre med några flera exempel från min egen erfarenhet.

Jag vill till sist säga, att om mansköernas prestationer banat vägen hos allmänheten och hos de konsertgifvande för håg till högre musikaliska verk, så komma dessa orkestrar med kör att bana vägen för ännu större uppgifter. Jag försäkrar er, mina herrar, att det finnes särskildt inom vår svenska musik sådana skatter att taga vara på, att det är synd, att de icke oftare, än hvad nu är fallet, kunna komma till allmänhetens kännedom. Det är skatter af den beskaffen-

het, att just i våra dagar, då på grund af de lättare kommunikationerna folk så ofta samlas till gemensamma högtider — de må vara af olika slag, de må vara religiösa högtidligheter eller invigning af ett skolhus eller ett folkets hus eller de må vara ungdomsfester eller hvad man nu kan kalla dem — dessa skatters framförande af en sådan orkester skulle kunna gifva den glans och den stämning af fest öfver dessa tillställningar, som sannerligen vi människor dock till sist alltid äro i behof af.

*Ang. höjande
af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)*

Jag skall till sist be att få nämna ett enda kort ord äfven om den sida af denna sak, som man skulle kunna kalla och äfven kallat den sociala. Jag menar icke, att dessa åtgärder för musiklifvets höjande skulle kunna utjämna de sociala motsättningarna. Ingalunda, men jag är öfvertygad, att man här är inne på ett fält, där samarbetet mellan olika klasser och olika människor är af en alldeles särskild betydelse. Detta arbete är ett sådant, som, för att erinra om en diskussion här i kammaren för helt kort tid sedan, syftar att stärka den inre endräkten, och det är ett medel att lära folket känna, att det verkligen äger någonting gemensamt af nationell art, af svenskt kynne, sammanhängande med vårt folks historia och med vårt lands natur på ett sätt som ingenting annat i världen.

Jag tror således, herr talman, att med hänsyn till främjandet af denna inre endräkt och känslan af en gemensam egendom, hvilken känsla ingenting kan främja i högre grad än musiken, det skulle vara en den allra största olycka för vårt land, om denna kungliga proposition afsloges. Jag tilltror mig således den djärfheten, utan att dock våga göra anspråk på bifall till min motion, att här yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lundgren i Varberg: Herr talman, mina herrar! Herr Starbäck yttrade, att jag i mitt första anförande endast skulle ha talat om manskörer men icke hafva nämnt någonting om orkestrar. Det ser nästan ut, som om herr Starbäck icke fullt uppfattat innehållet af hvad jag sade, ty jag talade icke endast om manskörer utan äfven om kvinnokörer och instrumentalmusik, och detta måtte väl vara det samma som orkestermusik.

Herr Starbäck trodde, att, om en sådan orkester, som den jag talade om, skulle bildas, densamma skulle komma att draga betydligt större kostnader än samtliga de orkestrar, som det föreliggande förslaget åsyftar. Ja, herr Starbäck är nog en mycket stor musikvän, men han tyckes icke vara någon särdeles styf finansiär, och i händelse herr ecklesiastikministern skulle besluta att åvägabringa någon utredning härvidlag, så torde det inte vara skäl att låta herr Starbäck ha något att göra åtminstone med den ekonomiska sidan af saken.

Herr ecklesiastikministern uttalade i sitt anförande i förmiddags den meningen, att Musikaliska akademien icke hade någon skuld i musiklifvets förfall här i landet. Jag får då säga, att den undervisning och de lärokurser, som förekomma vid musikkonservatoriet, väl icke varit ägnade att göra dem, som därifrån utgått, lämpliga till musiklifvets främjande i landet, såvida de icke på annat håll skaffat sig de kunskaper, som därför äro nödiga. Bekant torde vara, att våra förnämsta yngre tonsättare icke erhållit sin utbildning vid konserva-

*Ang. höjande
af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)*

torium utan genom studier för den framstående kontrapunktisten Lindgren. Hade han icke funnits, hade vi äfven i detta afseende stått tillbaka. Tydligt torde vara, att om de, som skola representera tonkonsten ute i landet, icke erhålla den underbyggnad och det mått af kunskaper, som därför erfordras, tonkonstens utveckling i landet måste blifva lidande, och jag är öfvertygad om, att denna icke skall bli bättre hvad landet i dess helhet beträffar, om det föreliggande förslaget antages.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Berg i Stockholm: Såsom af anteckning i detta betänkande framgår, har jag tyvärr varit hindrad att deltaga i ärendets slutbehandling inom statsutskottet. Jag beklagar detta på det lifigaste; hade jag närvarit, skulle det varit mig ett nöje att få ställa mig på reservanternas sida och gifva min röst åt den föreliggande kungl. propositionen, som synes mig vittna om en erkännansvärdt klar blick för en af de viktigaste faktorerna i vår folkuppfostran.

Propositionen ha varit föremål för kritik från två håll: dels från herr Lundgren, som är musiker, dels från herr Sjö, som är ekonom. Af deras anföranden har jag fått det intrycket, att musikern yrkat afslag företrädesvis af ekonomiska skäl, och att ekonomen däremot fäst sig mera vid det musikaliska.

Jag åhörde herr Lundgrens första anförande med stor uppmärksamhet — det andra var mig omöjligt att höra — men sammanhanget i den tankegång, han framlade, hade jag ytterst svårt att tillägna mig. I den kungl. propositionen tänker man sig ju två medelstora orkestrar, som skulle vara förlagda den ena väl till södra Sverige och den andra till Norrland, och hvilka skulle resa omkring och hålla konserter inom hvar sitt område uti städerna och å landsbygden. I herr Lundgrens utkast till anordning låg däremot en tanke på en enda för hela Sverige gemensam jätteorkester, som skulle vara förlagd till hufvudstaden och som skulle ha till uppgift att antingen såsom enhet eller ock fördelad uti små grupporkstrar resa omkring och konserter i hela Sveriges rike från Trelleborg till Juckasjärvi. Därjämte hade han en hel del andra önskemål, som staten skulle tillgodose för musikens främjande; han tänkte sig ju också anslag till musiksträfvandena på de olika orterna. Jag skulle önskat, att han lagt fram sin plan i form af en motion, så att man kunnat ställa densamma vid sidan af den uti Kungl. Maj:ts proposition utvecklade och jämföra den därmed i ekonomiskt hänseende. Icke annat än jag kan förstå, borde det väl vara billigare att ha två medelstora orkestrar med hvar sitt område och medellånga resor än att ha en sådan där jätteorkester, som skulle ha hela landet till verksamhetsområde och göra jättefärder från det nordligaste till det sydligaste Sverige. Åtminstone i detta ögonblick kan jag icke tycka annat, än att herr Lundgrens plan ter sig i ekonomiskt hänseende vida äfventyrligare än hvad Kungl. Maj:ts gör. Detta beträffande den ekonomiska sidan af saken.

Hvad den musikaliska sidan angår, har ju utskottet uttalat, att det icke tillmäter musiklifvet i vårt land så stor betydelse, att staten

bör träda emellan, och herr Sjö riktade mycket bestämda varningar emot att vi skulle gifva oss in på »hvad som icke var af behofvet och icke nödigt», såsom han kallade det, samt uttalade, att vi borde vara »måttliga här i Sverige i utöfvande af musik». Ja, att personer finnas, som tillmäta den musikaliska odlingen ganska ringa värde, beror väl därpå, att när de höra ordet musik, tänka de närmast på Berns eller Blanchs eller Pinet, på kaféer eller danssalonger och dylika ställen. De tycka väl, förmodar jag, att om det finns öfverklass-människor, som tycka om sådant tingel-tangel, skola de själfva betala det. Ja, det tycker jag också. Det finns tillräckligt med tom, banal och vulgär musik, och den bör man icke uppmuntra. Men det finns därjämte äfven en gedigen och nobel musik, och det är för den, som Musikaliska akademien och Kungl. Maj:t här begärt understöd. Man får väl göra skillnad på musik och musik.

Ang. höjande
af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)

Jag tror, att det vore lyckligt, om man lade märke till det egentliga syftet med föreliggande framställning. Syftet kan ju icke vara att *skapa* ett musiklif här i Sverige. Ett musiklif finnes redan, och ett sådant måste finnas, så länge människor ha ett musikbehof, som kräfver tillfredsställelse. Nej, hvad som åsyftas, det är, att vi skola söka med det allmännas hjälp *lyfta* och *förädla* det förefintliga musiklifvet, så att folkets musikhunger skall komma att tillfredsställas icke uteslutande med kafékapell för städerna och med positiv och handklaver, som sprida »Kväsarvalsen» och »Den muntra kopparslagaren» och dylika musikalster ut öfver landsbygden — med ett ord: att man skall söka bereda sund och god näring åt musikhungern hos folket.

Det kan finnas personer, hvilka tycka, att musiken är någonting, som går in genom det ena örat och ut genom det andra, och hvilka icke tänka på, hvad här för en stund sedan herr Starbäck med så värtaliga ord framhöll, nämligen att musik också är något, som kan gå till människornas hjärtan och inverka på deras lif. Jag kan i det fallet icke hänvisa till något bättre exempel, än det han anförde, nämligen Finlands, som ju också finnes anfördt i den kungliga propositionen. Där visas, hvilka offer det finska folket ansett sig böra göra för det musikaliska lifvet. Finlands folk har under sin nationalitetskamp känt och erfarit, att musikens konst skänker en samhörighetskänsla, en känsla af meddelaktighet i den gemensamma odlingen, som måste vara af betydelse för folkets själfständighetsarbete. Och det är icke blott finska landtdagen, som insett detta, utan härtill kommer — och det är detta jag ville tillägga till hvad herr Starbäck nämnde — att man också på motsidan tydligen insett, hvad saken gäller. Inom den rysksinnade finska senaten har man haft blick här för. Enligt hvad ett tidningsmeddelande från Finland för kort tid sedan förmäلت — det förekom i slutet af förra månaden — har senaten strukit bort ur den af landtdagen beviljade budgeten en del anslag just i folkuppföstringssyfte *och bland dem äfven anslaget till musikorkestrar*. Man har gjort det i den klara insikten om, att här låge ett af de starka *inre* värnen för Finlands nationella själfständighet; det är därför man riktat sitt angrepp äfven häremot.

Det synes mig, att den, som har ögon att se med, borde lära något häraf i fråga om musikens betydelse för ett folks lif.

Ang. höjande
af musik-
livet i
Sverige.
(Forts.)

Jag frågar: skola vi vara mindre klarsynta i detta fall, än den finska landtdagen visat sig vara? Och skola vi i Andra kammaren vara mindre klarsynta härvidlag, än medkammaren varit, som bifallit den kungl. propositionen, ehuru med knappt röstetal? Jag vill för min del lifligt hoppas, att Andra kammaren skall gifva svar på den frågan genom att bifalla reservationen, d. v. s. Kungl. Maj:ts proposition, hvartill jag, herr talman, yrkar bifall.

I detta yttrande instämde herrar *Kvarnzelius, Persson i Tällberg, Schotte, Hagström, Bromée i Billsta, Mogren, Wilson, Riström, Jansson i Krakerud, Åkerman, Ekman i Göteborg, Rune, Wavrinsky, Kobb, Forssling, Stårner och Rydén.*

Herr Christiernson: Herr talman! När jag hörde den förste talaren yttra sig i denna fråga, erinrade jag mig det gamla ordspråket: »Gud bevara oss för våra vänner, våra fiender reda vi oss nog med!» Det var verkligen tråkigt att höra en man, hvars livsverksamhet är ägnad musiken, stå här och tala emot ett förslag om understöd till musiklivets höjande, som jag för min del anser synnerligen blygsamt. Jag erinrade mig också, huru vid ett tillfälle, när vi i bankoutskottet behandlade en motion af herr Lundgren, denne talade för sin motion, och det fanns ingen, som sade emot honom, och han talade och talade, och till slut, när han talat både länge och väl, var det en af utskottets medlemmar, som afbröt honom med orden: »man kan äfven ligga ihjäl sitt barn!» Herr Lundgren slutade då, innan motionen blef afslagen.

Jag undrar nu, om man i detta fall, då det gäller att taga ett första steg för att i någon mån understödja musiken, bör låta sådana synpunkter, som herr Lundgren framförde, spela in. Det är icke meningen, att Musikaliska akademien skall ha hand om denna sak. Det finns många, som ställa sig betänksamma gentemot akademien, och för egen del anser jag, att de icke precis befrämja, åtminstone icke i någon högre grad befrämja det nya och lifsdugliga i konsten. Men här kommer, så vidt jag kan förstå, akademien icke att kunna göra något inflytande gällande eller öfver hufvud ha något vidare med saken att skaffa, utan det är den privata företagsamheten, så att säga, som skall drifva fram frågan. Och jag vill i likhet med hvad den siste ärade talaren framhöll säga det, att det varit högeligen intressant att här hafva haft för sig en motion af herr Lundgren. Jag tror då, att kammaren tämligen enigt skulle ha varit af den meningen — såvida man icke ställt sig på herr Sjös standpunkt, i hvilket fall det icke tjänar mycket till att komma med några argument — att den Lundgrenska linjen icke är lämplig att gå efter. Den leder icke till det åsyftade resultatet: väckandet och höjandet af det musikaliska intresset här i landet.

Statsutskottet, som ju alltid är knapphändigt, har här i sitt afslagsyrkande framhållit, att »ett sådant musiklif», som Kungl. Maj:t afser att gynna genom sitt förslag, det innebär icke ett statsintresse. Nu vill jag emellertid för min del säga det, att jag funnit, att detta, som statsutskottet säger: »ett sådant musiklif», är just det allra bästa man

kan tänka sig. Det är icke meningen att befrämja tingel-tangel af det ena eller andra slaget, utan det är fråga om orkestermusik, som skall utföra det bästa, som finns på musikens område. Då vill jag fråga de ärade ledamöter i statsutskottet, som omfattat utskottsmajoritetens mening i denna fråga, om de kunde vara med om att understödja ett sämre musikaliskt lif, om de skulle anse, att detta är ett statsintresse.

Ang. höjande af musiklifvet i Sverige.
(Forts.)

Utskottet säger vidare, att det är ett kommunalt intresse, men jag är djärf nog att påstå, att om man läser kommunalförfattningen ordentligt, är det omöjligt att under de allmänna angelägenheter, som det åligger kommunen att ombesörja, inordna något sådant, som heter anslag för musiklifvet, och jag är öfvertygad om att skulle en sådan sak för ett tiotal år sedan dragits inför högre myndighet i besvärsväg, hade det varit fråga om, huruvida man ens fått stadfästelse på ett beslut af en kommunalförsamling, exempelvis en stadsfullmäktigkär, genom hvilket anslag beviljats till en musikförening eller för understödjande af musiklifvet. Huruvida detta är ett kommunalt intresse, därom kan man tvista, men att det är ett statsintresse anser jag gifvet, såvida det i statens intresse ingår att förädla medborgarne.

Det är dock ett faktum, som man icke kommer ifrån, att under den välsignade tid, som kallas industrialismens, just musiklifvet i betänklig grad försämrats. Den gamla musikkulturen på landsbygden är snart alldeles försvunnen. Ja, de synliga resterna däraf finnas ju på Nordiska museet och hos en och annan entusiast, som samlat en del af de gamla fina folkmelodierna. För öfrigt triumferar piglocks-musiken landet rundt, äfven i städerna har denna tagit herraväldet, och den musik, som man i regel njuter på de mer eller mindre berömvärda ställen, där spriten är hufvudsaken och musiken bisak, har väl egentligen till uppgift att hindra de kringsittande att höra de dumheter, som man pratar. Om detta slags musiklif skall hindras i sin vidare utveckling — och jag anser det musiklifvet vara en samhällsfara — måste staten göra något.

Vi ha förut i dag hört från herr finansministerns sida, om icke precis jämmer, så dock uttryck för ledsnad öfver utgången af traktats-underhandlingarna; våra näringar ha icke fått det understöd, som behöfves. Och det är någonting, som återkommer jämnt och ständigt, att vi skola understödja näringarna än på ett sätt, än på ett annat. Vi måste till och med understödja jordbruket genom fraktlindring, för att kalkfattiga trakter skola kunna förses med kalk. Men när det gäller musiklifvet, då är det icke längre fråga om ett statsintresse! Det finnes de, som anse, att sådana, som skrifa böcker, måla tafflor, komponera musik, egentligen äro odågor och icke några samhällsnyttiga medborgare. Men när det gäller kultur, bruka ändå dessa människor anses hafva mycket stor betydelse, och jag undrar, om någon bland oss skulle önska, att ett sådant namn som Bellmans, för att taga ett exempel, saknades i vår andliga odlingshistoria.

Skola vi då, när det gäller ett sådant anslag som det förevarande, anlägga den tarfliga nyttighetssynpunkt, hvarur utskottet betraktat frågan, då det säger, att detta anslag endast är en ringa del af de kostnader, som framtiden kommer att medföra. Ja, jag tillhör också

*Ang. höjande
af musik-
lifvet i
Sverige.
(Forts.)*

dem, som vilja se på konsekvenserna af ett Riksdagens beslut, men jag tror icke, att det finnes någon i kammaren, som tager på allvar detta, att om man bifaller Kungl. Maj:ts framställning om 28,000 kronor till understödjande af musiklifvet, Riksdagen på något sätt öfversvämmas af ansökningar från musikanternas sida om statsbidrag. Visserligen har man sagt, att ett bifall komme att medföra skapandet af ett musikproletariat på 5 å 6 hundra människor, och det låter naturligtvis förskräckligt, men jag undrar, om icke detta är ett något vildt tema, ett tema, som herr Lundgren, när han kommer hem och betänker saken närmare, skall finna tillhöra de kompositioner, som varit bäst, om de aldrig blifvit till.

Herr talman, jag är öfvertygad om, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag är synnerligen nyttigt och på samma gång nödvändigt, då det kommer att bidraga till förfinande af vårt folk och är ett led i kampen mot de förråande tendenser, som finnas hos människorna, och jag vill erinra om att man här om kvällen talade mycket om detta, att vi ännu äro ganska råa, och man gjorde det med beklagande. Mina herrar, här ha vi ett tillfälle att så att säga räcka handen åt de goda krafter, som arbeta på att förädla folket. Skola vi då låta förskräckelsen för de 28,000 kronor göra, att vi draga tillbaka handen?

Herr talman, jag yrkar bifall till den af herr Billing med flera vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Söderberg i Hobbarn: Herr talman! Då äfven jag är af den uppfattningen, att tonkonsten är ett godt medel i folkbildningens tjänst, skall jag be att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, hvilket också är reservanternas, och yrkar jag sålunda afslag å utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Billing m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 71, bifaller den af herr Billing m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 105 ja mot 97 nej, hvadan kammaren med

afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Billing m. fl. afgifna reservationen.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 72, med förslag i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i en med fältläkarkårens omorganisation sammanhängande fråga; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Härefter yttrade

Herr Vahlquist: Herr talman! Ehuru jag väl insett, att efter de beslut kamrarna förut fattat i denna fråga, det definitiva beslutet icke kunde blifva annorlunda än det nu fattade, anser jag mig dock böra framhålla, att omorganisationen af fältläkarkåren med detta beslut ingalunda kan anses tillfredsställande och slutgiltigt löst. Härför fordras åtminstone, att kåren nått den omfattning beträffande tjänstebefattningar, som angifves i Kungl. Maj:ts för denna Riksdag framlagda proposition.

Jag har, herr talman, ansett mig böra göra detta uttalande till dagens protokoll.

§ 3.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtande, nr 73, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss förmån för revisionssekreterare, som utnämnes till hofrättsråd, i fråga om ålderstillägg å hofrättsrådslönen samt en i ämnet väckt motion, blef af kammaren godkändt.

§ 4.

*I fråga om
en fastighets-
försäljning.*

Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande, nr 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten nr 19 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet hemställde utskottet, att Riksdagen måtte för sin del förklara, att hinder icke mötte för försäljning af fastigheten nr 19 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm, under villkor dels att en af Kungl. Maj:t, på föredragning af chefen för finansdepartementet, utsedd person skulle äga deltaga i förvaltningen af de genom försäljningen inflytande medlen, dels ock att, därest för köpeskillingen förvärfvades annan eller andra fastigheter, statsmedel icke finge användas till reparation eller underhåll af desamma eller till andra utgifter för dem.

Häremot hade reservation afgifvits af herr Thorsson, som yrkat,

I fråga om att utskottet måtte hemställa, att Kungl. Maj:ts ofvannämnda proposition ej måtte af Riksdagen bifallas.

en fastighetsförsäljning.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman! Jag har vid den förberedande behandlingen af detta ärende icke kunnat dela utskottets uppfattning, att Riksdagen utan vidare skall lämna bifall till Kungl. Maj:ts framställning. Det förefaller mig, som om detta ärende icke föreligger i det utredda skick, att Riksdagen med bevarande af kronans rätt kan utan vidare lämna det begärda tillståndet att försälja ifrågavarande tomt.

Det är ju så, att den nu ifrågavarande tomten under ett århundrade ansetts tillhöra arffurstens palats, hvilket ju en gång i tiden har skänkts af prinsessan Sophia Albertina till Sveriges arffurste för att utgöra bostad åt honom. Staten förpliktades vid donationens emottagande att påkosta afsevärda nybyggnader för att göra palatset lämpligt som bostad åt arffursten och uppfördes samtidigt likaledes på statens bekostnad i nu ifrågavarande tomt nödiga stallbyggnader, dessutom har under alla dessa hundra åren, och något till, staten årligen fått ikläda sig underhållskostnaden för såväl arffurstens palats som den ifrågavarande stallbyggnaden.

Emellertid hade förvaltarna af denna stiftelse kommit till den uppfattningen, att arffurstens palats under den gamla förvaltningsmetoden icke lämnade sin innehafvare tillräckligt gifvande inkomst, och därför framlämnades år 1902 till Riksdagen en proposition, hvori anhölls, att Riksdagen ville medgifva, att arffurstens palats finge säljas. Af den utredning, som åtföljde den kungliga propositionen, framgick det, att innehafvaren af arffurstens palats då hade en årlig inkomst däraf till ett belopp af endast 6,000 kronor. Vid ärendets behandling beslöt Riksdagen på enskilda motionärers framställning, att arffurstens palats skulle inköpas för statsverkets räkning till ett pris af *högst 2 1/4 miljoner*, och att staten skulle förränta denna summa med 4 procent. Således, i stället för en årlig inkomst af 6,000 kronor, beslöt Riksdagen, att *det från statskassan årligen skulle till arffursten utgå 90,000 kronor. Men det märkliga i hela denna affär tycks vara det, att den som hittills såsom oafhängig från arffurstens palats betraktade stalltomten icke längre ansågs följa med detta palats*, utan vederbörande skulle fortfarande förvalta densamma för stiftelsens räkning, hvilken också berättigad åtnjuta inkomsten af densamma. Tomten synes icke ha lämnat nöjaktig afkastning så länge den användts för sitt ursprungliga ändamål, ty nu ha stiftelsens styresmän låtit uppföra en miljonbyggnad på densamma.

Nu begäres det, att Riksdagen utan vidare skall för sin del medgifva, att man skall få försälja tomten i fråga. Då det därå uppförda restaurantpalatset uppförts, såsom jag förmodar, för privata medel, har Riksdagen icke med byggnaden att göra, utan Riksdagen skall endast medgifva, att inkomsten vid försäljningen af tomten skall få förvaltas för stiftelsens räkning. Emellertid förefaller det mig, som om stiftel-

sens styresmän byggt huset, innan de hade någon säker grund lagd, ty af handlingarna framgår det, att innehafvaren af tomten icke kun-
 nat få lagfart på densamma, därför att det saknas åtkomsthandlingar, och det kan ifrågasättas, om icke kronan har lika stor rätt till tomten som stiftelsen. Det är ur den synpunkten, herr talman, som jag för min del icke velat utan föregående undersökning om kronans behöriga rätt till denna tomt vara med om att tillstyrka, att den skall få realiseras.

*I fråga om
 en fastighets-
 försäljning.
 (Forts.)*

Det förefaller mig dock, att när man i alla tider har betraktat arffurstens palats och denna stalltomt såsom varande en och samma egendom, och kronan är från år bidragit till både att uppföra nödiga byggnader och att sedan underhålla desamma, som om kronan rent af hade förmånsrätt till tomten. Ingen kan påstå, att stiftelsen på något sätt har blifvit mindre honett behandlad, när Riksdagen år 1902 skänkte densamma en ökning i dess inkomster af icke mindre än 84,000 kronor om året. Det kan visserligen sägas, att här kommer man ingen väg, därför att när statsmakterna afhandlade denna sak år 1902, blef Riksdagen med sitt *eget medgifvande* endast den betalande parten i den uppgörelse som då skedde, och det är gun'ås alltid på det sättet, när det afhandlas sådana här affärer, att kronan blir den betalande parten. Men det förefaller mig dock, att papperen i denna sak icke äro tillräckligt klara och att kronan ännu kan hafva åtminstone moralisk rätt att göra anspråk gällande på ifrågavarande tomt. Det är inget litet tomtutrymme det är frågan om. Det är nämligen 1,787 kvadratmeter, som ligga i en synnerligen central del af staden. Och den värderas af stiftelsens förvaltning till omkring $\frac{1}{4}$ miljon kronor.

Vederbörande ha visserligen, som jag förut nämnt, för att göra tomten mera räntebärande på densamma uppfört en finare restaurang, men hafva de gifvit sig in på spekulationer utan att hafva fullständig klar äganderätt till tomten och utan att hafva erforderlig säkerhet för att byggnadsspekulationen skall ekonomiskt bära sig, så förefaller det mig, att detta icke kan tagas som en ömmande omständighet, hvilken skulle föranleda Riksdagen att afstå från denna tomt, som enligt mitt sätt att se, borde tillfalla kronan.

Jag kan icke komma till annat resultat än att kronan både *borde och skulle äga denna tomt*, enligt hvad som förut förehafts i denna affär. Därför ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets framställning och bifall till den reservation, som jag tillåtit mig att foga vid betänkandet.

Härpå anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren har yrkat afslag på utskottets hemställan, därför att det syntes honom kunna med fog ifrågasättas, huruvida icke kronan skulle kunna göra anspråk gällande på den tomt, angående hvars försäljning ifrån prinsessan Sophia Albertinas stiftelse det är fråga om att få Riksdagens bifall till.

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 51.

*I fråga om
en fastighets-
försäljning.
(Forts.)*

Jag för min del får säga, att nog har det funnits ovisshet angående äganderätten till denna tomt, men det har aldrig funnits någon ovisshet i det afseendet, att kronan skulle kunna hafva några anspråk på den. Den ovisshet, som funnits, är beroende på, att i prinsessan Sophia Albertinas testamente denna tomt icke nämndes såsom bestämdt tillhörande stiftelsen, för hvilken regler förut gifvits. Den har alltid ansetts höra dit, enär på den tiden det ansågs, att, när man hade palats, man också måste hafva ett stall, och stallet till arffurstens palats var uppfördt på denna tomt, som var inköpt från enskild ägare af prinsessan Sophia Albertina. Men i hennes testamente var tomten icke särskildt omnämnd. Däremot testamenterade hon viss egendom till grefvinnan Stenbock, född Forsberg, och hennes son greve Magnus Stenbock. Fråga kunde möjligen vara, huruvida antingen prinsessans arfvingar eller dessa testamentstagare voro ägare till denna tomt och icke den stiftelse, som hon hade ordnat och i hvilken arffurstens palats utgjorde själfva grunden.

Emellertid har staten aldrig kunnat få något slags anspråk på denna tomt, ty, när staten år 1902 köpte arffurstens palats, köpte staten icke de fastigheter, som tillhörde prinsessan Sophia Albertinas stiftelse, utan staten köpte just precis arffurstens palats och icke något annat. På det finnes det fullständigt klara papper.

För att kunna få klarhet i äganderättsförhållandena för stiftelsens räkning har vederbörande fått in förklaringar från alla prinsessan Sophia Albertinas nu i lifvet varande arfvingar eller deras rättsinnehafvare och alla arfvingar till nyssnämnda testamentstagare, grefvinnan Stenbock och hennes son, af innehåll, att de afstå från alla anspråk på äganderätten till ifrågavarande fastighet.

Att man icke kan få lagfart på ifrågavarande köp har just berott på att det icke finnes någon handling, som utvisar, att denna tomt tillhört prinsessan Sophia Albertinas stiftelse. Men när det begärdes lagfart på tomten, så förklarades ansökningen hvilande i afvaktan på att häfd skulle inträda. Det råder intet tvivel om, att lagfarten kommer att beviljas efter dessa förklaringar från arfvingarna och testamentstagarna. Således är det alldeles klart med äganderättsförhållandena.

Hvad som också alldeles gifvet är klart, och närmast intresserar Riksdagen det är, att staten icke har något det ringaste anspråk på denna egendom. Och den kan aldrig för kronan hafva någon annan betydelse än hvad som bestämts i 3 mom. i bestämmelserna angående prinsessan Sophia Albertinas stiftelse, hvilka bestämmelser återfinnas på sidan 2 i betänkandet. Eftersom den här tomten eller det kapital, som kommer att inflyta för densamma, numera kommer att tillhöra stiftelsen, så äger hvad där finnes bestämdt betydelse äfven för köpeskillingen för denna tomt, och då kan kronan icke få någon glädje af detta annat än om den händelsen inträffar, att det icke finnes någon arffurste eller prinsessa. I dylikt fall tillfaller egendomen staten men endast till dess vi få en arffurste eller prinsessa. Det är således ett ganska litet intresse, som staten har, och, som sagdt, någon äganderätt kan staten icke pretendera på att få.

Jag anser den saken så tydligt framställd i propositionen, att jag

förmodar, att ingen tvekan bör kunna finnas för Riksdagen att lämna det medgifvande, hvarom Kungl. Maj:t här anhållit.

*I fråga om
en fastighets-
försäljning.
(Forts.)*

Herr Odqvist: Jag hade tänkt mig, att de upplysningar, som lämnades i statsutskottet, skulle kunnat ha öfvertygat herr Thorsson om, att kronan icke har någon rätt till denna tomt. Med de upplysningar, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här lämnat, blir saken ännu mera tydlig. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Bjärnalt instämde häruti.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Efter det herr tal-
mannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemstäl-
lan, dels ock på afslag å såväl samma hemställan som Kungl. Maj:ts
framställning i ämnet, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen

§ 5.

Härefter föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efter-
skänkande af kronans rätt till danaarf efter Ulrika Dorotea Tillman
och Hedvig Sofia Tillman; samt

nr 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskän-
kande af kronans rätt till danaarf efter lägenhetsägaren Karl Andersson
från Katrinelund å Sala stads område.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns nu upptaget statsutskottets utlåtande,
nr 77, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fördelning
af medel till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenska-
pens följder jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang. fördel-
ning af de
till främjan-
de af nykter-
het afsatta
medel.*

I en den 7 april 1911 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets
förberedande behandlig öfverlämnad proposition, nr 199, hade Kungl.
Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver
ett blandadt civil- och ecklesiastikärende föreslagit Riksdagen att af
de medel, som, jämlikt 25 § i nämnda förordningen angående försälj-
ning af brännvin den 9 juni 1905, vore eller blefve afsatta för främ-
jande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, anvisa
bidrag för vissa angifna ändamål med tillhopa 163,900 kronor, däraf
till nybyggnadsarbeten vid sällskapets för kristlig social nykterhets-
verksamhet Flodakoloni 5,000 kronor samt till uppehållande under år
1911 af verksamheten vid samma koloni likaledes 5,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft fyra
särskilda i ämnet väckta motioner.

Herrar J. Ekman och von Mentzer hade i motionen nr 4 i Första
kammaren samt herr Meurling m. fl. i motionen nr 11 inom Andra
kammaren föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1912 anslå ett belopp

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.

(Forts.)

af 24,000 kronor till befrämjande af personligt nykterhetsarbete i syfte, som i motionerna närmare angåfves.

Vidare hade i två inom Andra kammaren väckta motioner föreslagits, i den ena, nr 362, af herr *Räif*, att Riksdagen måtte besluta att vid fördelning af ofvanberörda brännvinsförsäljningsmedel tilldela Jönköpings läns nykterhetsförbund 5,000 kronor,

och i den andra, nr 363, af herr *Leander*, att Riksdagen måtte af ifrågavarande medel anvisa ett belopp af 2,000 kronor att utgå till Skyddsvärnet, svenska fattigvårdsförbundets afdelning för räddningsarbete, för främjande af dess verksamhet under 1912.

Utskottet hemställde

I. att Riksdagen måtte

a) af ifrågavarande brännvinsförsäljningsmedel anvisa bidrag för de uti Kungl. Maj:ts proposition angifna ändamål att under de villkor, som af Kungl. Maj:t pröfvades lämpliga, utgå med af Kungl. Maj:t föreslagna belopp, tillhopa 163,900 kronor;

b) sedan berörda belopp, 163,900 kronor, äfvensom de af Riksdagen från ifrågavarande medel tidigare anvisade belopp utgått, utaf återstoden af de medel, som vore eller blefve afsatta för ifrågavarande ändamål, till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett belopp af högst 2,000 kronor för främjande på annat sätt af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder;

II. att herrar Ekmans och von Mentzers samt Meurlings ofvanberörda motioner icke måtte af Riksdagen bifallas;

III. att herr *Räfs* ofvannämnda motion ej måtte vinna Riksdagens bifall; samt

IV. att herr *Leanders* ofvan omförmälda motion ej heller måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

vid punkten I mom. a)

af herr *Rydén*, som inom utskottet yrkat, att Kungl. Maj:ts förslag angående bidrag till sällskapet för kristlig social nykterhetsverksamhet Flodakoloni icke måtte af Riksdagen bifallas, samt

mot vissa delar af motiveringen

af herrar *Ström* i Transtrand, *Byström* och *Nilson* i Örebro.

Punkten I.

Efter föredragning af mom. a) begärdes ordet af

Herr *Byström*, som anförde: Herr talman! Såsom synes af detta betänkande, har det begärts mera medel för olika nykterhetsändamål, än som anses finnas disponibla. Särskildt är det en motion af ett par medlemmar af Första kammaren, hvori begäres 24,000 kronor till i motionen omnämnda nykterhetsändamål, som utskottet yrkat afslag på af det skälet, att det icke finns tillräckligt med medel

i den s. k. brännvinsprocenten, som här uppgår till 165,000 kronor. Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.

Utskottet har motiverat detta afslag med följande rader:
 »Utskottet finner det emellertid uppenbart, att, sedan numera brännvinsmedel hvarje år stå till disposition för nykterhetsintressets befrämjande, utvägen att för samma ändamål jämnas med dessa medel uppföra anslag å riksstaten icke vidare bör anlitas.»

(Forts.)

Därmed har utskottet sagt eller antydtt, att det liksom vill binda alla dessa intressen att få medel till nykterhetsändamål till allenast dessa pengar, nämligen 1 procent af brännvinsskatten. Detta vill eller kan jag icke vara med om. Att utskottet måste afslå framställningen beror på, att det står mindre medel till förfogande nu, än det under vanliga förhållanden plägar göra. Saken är den, att det nu är 1909 års skörd, som vi nykterhetsvänner skola få del af. Som vi veta var det året, hvad brännvinsmedlem beträffar, ett slags svagår, visserligen ett glädjande svagår. Det var då vi hade rusdrycksförbudet tack vare storstrejken. När det är rusdrycksförbud, kommer det in föga medel af brännvinsförsäljning, och det är att hoppas, att allteftersom brännvinsprocenten blir mindre, skall också behovet af understöd åt nykterhetsverksamheten bli mindre. Rusdrycksförbudet 1909 varade alltför kort tid; det borde varat betydligt längre, ja för alltid.

Herr talman, hvad jag nu egentligen önskar, är att den af mig nyss upplästa punkten i utskottets motivering måtte utbytas mot följande rader:

»Utskottet kan emellertid ej heller förorda bifall till nyss nämnda anhållan om anslag å extra stat. Då utskottet vidare håller före» o. s. v.

Mitt yrkande går sålunda allenast ut på att få de förut lästa nämnda raderna i motiveringen utbyta mot dem, jag nu föreslagit. I öfrigt yrkar jag bifall till hvad utskottet föreslagit.

Häruti instämde herrar *Ström* i Transtrand och *Meurling*.

Vidare yttrade:

Herr Rydén: Herr talman! Vid denna punkt har jag afgifvit en reservation, som jag anser vara af så stor principiell innebörd, att jag ber att få fästa kammararens särskilda uppmärksamhet på denna sak. Det gäller anslaget till Flodakolonien, å hvilket jag har yrkat afslag. Jag gör det af det skälet, att det här föreligger ett anslagskraf, som enligt min uppfattning alldeles icke har med de nu förevarande penningtillgångarna att göra.

När Riksdagen år 1905 beslöt afsätta den s. k. brännvinsprocenten för nykterhetsändamål, så var det uteslutande två ändamål, som angafs i Riksdagens beslut och skrifvelse. Det ena och det viktigaste var det, som afsåg understöd åt nykterhetsrörelsen, och hvilket har blifvit kalladt anslag för främjande af nykterhet, och det räknades upp en hel serie af olika angelägenheter, som ha sammanhang med detta främjande af nykterhet, hvaribland voro undervisningskurser, föredrag och äfven de olika nykterhetsorganisationernas verksamhet och propaganda. Det andra ändamålet som angafs i Riksdagens skrifvelse 1905, var motarbetandet af dryckenskapens följder, och där uppräknade Riks-

Ang fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.

(Forts.)

dagen vissa inrättningar, alkoholistasyler, vare sig statliga, kommunala eller enskilda, som skulle få understöd från detta anslag.

Men däremot har Riksdagen aldrig tänkt sig, att dessa pengar skulle användas till det ändamål, som här är föreslaget, Flodakolonien, nämligen ett rent räddningsändamål beträffande frigifna fångar. Det är nämligen så, att denna koloni, som anger sig vara ett sällskap för kristlig-social nykterhetsverksamhet, är helt och hållet till sin natur en räddningsanstalt för frigifna fångar. Nu har det visserligen uppgifvits i propositionen, att det den 1 januari 1911 fanns i kolonien en s. k. pensionär d. v. s. en icke fånge, som vid anstalten vårdades, men i öfrigt är det utselutande frigifna fångar, som äro alkoholist. Och enligt statistiken är ju icke mindre än 70 procent af alla fångar alkoholist.

Jag har för min del icke ansett, att detta ändamål är ett af dem, som böra understödjas af förevarande anslag. Och det synes mig alldeles uppenbart, att om Riksdagen slår in på den principen, att hela denna stora verksamhet beträffande frigifna fångar, som t. ex. nu särskildt föreningen Skyddsvärnet, om hvilken herr Leander har väckt motion, representerar i mycket stor utsträckning, om detta räddningsarbete beträffande frigifna fångar skall ha anslag från brännvinsprocenten, så blir denna procent inom några få år fullkomligt uppslukad för detta ändamål, som visserligen är ett statligt ändamål, men aldrig har ingått i denna plan, under det att det icke blir någonting öfver af anslaget till nykterhetsarbetet.

Nu skall jag visa med några siffror, att vi redan äro inne på denna väg så långt, att vi icke ha råd att taga på oss några nya ändamål för detta anslag. Man kan dela upp dessa anslag i hvad man skulle kunna kalla fasta eller årligen utgående anslag, där man har anledning antaga, att de institutioner, som fått anslag, bygga sin budget och sin ekonomi på, att de skola få detta anslag äfven i fortsättningen. Om jag då först tar alkoholistasylerna, så finner jag, att till denna kategori höra kuranstalten Sans Souci, som får ett anslag af 7,000 kronor, Stockholms alkoholisthem med ett anslag af 8,500 kronor (jag hoppar här öfver de tillfälliga anslagen) kuranstalten Solvik å Styrso med ett anslag af 7,000 kronor, Svenska diakonsällskapets vårdhem Berga med ett anslag af 8,650 kronor och Strängnäs stifts alkoholisthem vid Härnö med ett anslag af 5,000 kronor. Läger jag tillsammans detta, får jag en summa af 36,150 kronor, som utgår, om jag så får säga, såsom fasta eller årligen återkommande anslag till alkoholistasyler och dylika ändamål, som Riksdagen tänkt sig.

Går jag sedan öfver till den andra gruppen och ser till, hur det fördelar sig på de institutioner, som få hvad jag här kallat fasta anslag, så finner jag, att det är Järnvägsmännens helykterhetsförbund med 2,000 kronor, Internationella byråns för alkoholismens bekämpande 750 kronor, Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran 8,000 kronor, tidskriften Mimer 2,000 kronor, Sveriges lärares nykterhetsförbund 3,000 kronor, Sveriges nykterhetssällskaps representantsförsamlings upplysningsbyrå 8,000 kronor, Centralförbundet för nykterhetsundervisning 10,000 kronor, tidskriften Tirfing 1,500 kronor, Sveriges studerande ungdoms helykterhetsförbund 4,000 kronor, Sveriges

nationaltempels af Templarorden studieverksamhet 3,000 kronor, Nykterhetsorden Verdandis studieverksamhet 2,000 kronor, Sveriges storloges af I. O. G. T. studieverksamhet 8,000 kronor, Sveriges blåbandsförenings studieverksamhet 4,000 kronor, Nationalgodtemplarordens studieverksamhet 2,000 kronor och Hvita bandets studieverksamhet 2,000 kronor. Summan af dessa anslag utgör 67,250 kronor. Läger man nu tillhoppa dessa båda fasta anslag, så få vi en summa af 103,400 kronor, som redan nu äro engagerade af dessa pengar. Man kan säga, att på samma gång man tar bort något af dessa anslag till alkoholistasylor eller nykterhetssällskap, så rubba vi deras budget eller ekonomi. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att för dessa fasta anslag ha vi tagit den allra största delen af denna brännvinsprocent. Det framgår af utredningen på sid. 5 i den kungliga propositionen, att det beräknats, att under 1910 och de följande åren skall brännvinsprocenten uppgå till 135,000 kronor. Denna summa är icke tagen från svagåret 1909, som herr Byström kallade det i statsutskottet, utan det är från det mera goda året 1910 och de därpå följande goda åren, som vi räkna med denna summa 135,000 kronor. Då vi nu ha redan 103,000 kronor engagerade, så återstår blott 32,000 kronor. Jag undrar, om man med dessa siffror för ögonen kan taga på sig alldeles nya grupper af anstalter såsom dessa räddningshem för frigifna fångar. Jag har för min del ingenting emot denna anstalt i och för sig. Man kan sätta i fråga, huruvida den är praktiskt och klokt inrättad. Det förefaller mig, som om den tillkommit närmast därigenom, att en människa uppfattat sig för denna sak och kommit att syssla med mossodling där uppe i Härjedalen. Jag tror icke, det är praktiskt att inrätta nya sådana anstalter efter de grunder, som Flodakolonien tillkommit. Om den saken skall jag emellertid icke nu yttra mig. Jag erkänner, att när det gäller detta stora ändamål, frigifna fångars räddning, så är det värdt statens understöd, och enkannerligen bör Skyddsvärnet, som det här motionerats om, understödjas af staten, men icke från dessa pengar, som redan äro engagerade så hårdt, utan det är under andra hufvudtiteln, fångvårdsstaten, som dessa räddningshem för frigifna fångar höra hemma.

Nu vet jag, att jag står alldeles utan utsikt till framgång för ett yrkande, då jag under hand fått veta, att nykterhetsgruppens styrelse varit med om att understödja detta anslag till Flodakolonien.

Men jag förutser bestämdt, att skall hela denna stora lofvande rörelse, som arbetar för frigifna fångars upprättande, ha pengar härifrån, kommer nykterhetsgruppens styrelse här och de arbetande nykterhetssällskapen, som skola ha dessa penningar, inom några få år att finna sig utan allt understöd från statens sida. Då är brännvinsprocenten uppslukad till andra ändamål och nykterhetsverksamheten, den förebyggande verksamheten, som man måste sätta de största förhoppningarna till, står utan anslag. Jag för min del tillhör icke någon nykterhetsorganisation, så att i detta hänseende har jag icke något personligt intresse af att de olika nykterhetskorporationerna bli tillgodosedda härutaf. Men jag har måst, när jag varit med från början från första gången detta anslag kom upp, försöka att lägga så att säga litet metod i ordnandet af denna sak, det har jag försökt göra efter

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.

(Forts.)

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.
(Forts.)

bästa förstånd, inom statsutskottet, och hittills har Riksdagen följt de åsikter, som jag i detta fall företräd. Nu vill jag bestämdt reservera mig mot, att man tar upp detta nya ändamål på programmet. I så fall vill jag icke bära ansvaret att ha gått med på detta, utan jag har velat reservera mig häremot. Jag gör likväl icke något yrkande, men jag ber att få säga, att nykterhetsförbundens styrelse i detta fall kommer att få bära följderna af att man här, som med all säkerhet kommer att ske, sätter den verkliga nykterhetsrörelsen i förlägenhet. Om det anslås pengar till detta ändamål, kommer att om några år icke finnas några pengar kvar, och det är mot denna utsikt jag, herr talman, ber att få inlägga en gensaga.

Med herr Rydén förenade sig herr *Thylander*.

Herr Byström: Herr talman! Det är mycket riktigt, som den föregående talaren har omnämnt, att, då beslutet fattades, att en procent af brännvinsmedlen skulle gå till nykterhetsändamål, det bestämdes, att det skulle vara för nykterhetens främjande och för botandet eller förebyggande af dryckenskapens följder. Rörande det senare framhölls uti utskottsbetänkandet, att det skulle gälla antingen upprättandet af asyler för att förbättra alkoholister eller också understödjandet af sådana asyler, som upprättats utaf kommuner eller utaf enskilda.

Hur mycket som nu skall tagas för det ena eller andra ändamålet för undervisningen, speciellt upplysningsarbetet, eller för detta räddningsarbete, är ju icke alldeles så lätt att kunna afgöra. Som ställningen nu är, är det omkring två tredjedelar af dessa pengar, som gå till det s. k. upplysningsarbetet och cirka en tredjedel som går till det s. k. räddningsarbetet. Man kan ju tänka sig, att det är en ungefärligen lämplig proportion, och att man ungefär får hålla sig inom dessa gränser. Emellertid kan jag icke bestämma, hur mycket det skall vara på det ena eller andra hållet. Men så är nu förhållandet, och man stöder sig på det beslut, som i begynnelsen fattades i fråga om denna sak.

Vidare vill jag nämna, att det icke är alldeles riktigt, som den föregående talaren yttrade rörande dem, som äro intagna på denna anstalt däruppe i Härjedalen. Jag har en liten redogörelse härför. Jag skall be att få läsa några rader: »Å sällskapets flodakoloni i Vemdalen vistades vid årsskiftet den 1 januari 1910 sex (6) kolonister och två (2) pensionärer.

Under år 1910 mottogos:

Femton (15) kolonister och två (2) pensionärer.

Under året afgingo:

Elfva (11) kolonister och tre (3) pensionärer.

Alltså kvarstå:

Tio (10) kolonister och en (1) pensionär.

Nu är nämligen förhållandet det, att man med kolonister menar förnämligast frigifna fångar, som man där söker hjälpa, förbättra och rädda, med pensionärer åter menar man vanliga alkoholister, ungefär sådana, som bruka intagas på t. ex. Styrso anstalt där nere i Bohuslän.

Därför har anstalten också speciellt ändamålet att vara en alkoholist-asyl, äfven om den därjämte har till uppgift att försöka mottaga frigifna fångar och förbättra dem.

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.

(Forts.)

Den föregående talaren har omnämnt den stora procent af fångar, som anses ha kommit i fängelse på grund af rusdrycksmissbruk. Det är gifvet, att äfven af dem, som äro frigifna, många äro alkoholist, hvilka behöfva förbättras ifrån detta sitt onda. Man må också komma ihåg, att det är mycket att göra speciellt på detta område. Jag hörde följande siffror framställas härom dagen. Det gällde särskildt lösdrivare och sådana, som fara land och rike omkring. Det beräknas, att det i Sverige, finnes 20,000 lösdrivare. Hvad de tigga ihop anses gå till cirka 5 $\frac{1}{2}$ millioner och värdet af de dagsverken, som genom dem gå förlorade, därigenom att de icke använda sin tid rätt som de kunnat göra, beräknas till omkring 7 millioner kronor.

Det är sålunda mycket att göra på detta område också, och jag menar, att sådana anstalter kunna göra anspråk på understöd af statsmedel. Men kunna dessa medel fås på annat sätt än af de medel, som inflyta genom brännvinsmedelsprocenten, så är det ju klart att jag icke har något däremot. För i år tror jag dock, att detta ej är möjligt.

Vi må också komma ihåg, att här är det fråga om den allra sämsta sortens alkoholist, om jag så får säga, nämligen de straffade. Det är de, som kanske i sin mån ha bidragit allra mest till inkomsten af brännvinsmedlen, och det bör väl vara blott rättvist, att de få något tillbaka, så att man gör något, då det gäller att förbättra dem och få dem att sluta med sina sup seder och sina ovanor.

För min del kan jag icke annat än yrka bifall till den framställning, som är gjord rörande flodakolonien. Jag finner också utaf betänkandet och utaf den kungl. propositionen, att regeringen eller herr statsrådet, som brukar reservera något litet, om jag så får säga, för sin del, ja förstås icke precis privat, jag menar för regeringens del, nu af särskild omtanke om denna anstalt afstått ifrån dessa reserverade medel, så att det återstår för honom allenast 2,000 kronor.

I föl ställdes af här ifrågakvarande medel till regeringens förfogande 10,000 kronor.

Jag tycker att omständigheterna nu tala för, att Riksdagens Andra kammare bör i likhet med Första kammaren bifalla den framställning, som här är fråga om. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottsbetänkandet äfven i dessa punkter.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till samma hemställan med den ändring i motiveringen, som under öfverläggningen föreslagits af herr Byström; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkten II.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.
(Forts.)

Härpå föredrogs punkten III. Därvid yttrade:

Herr Johansson i Gärde: Herr talman, mina herrar! Då äfven jag undertecknat den i betänkandet omnämnda motionen af herr Räf, om anslag till Jönköpings läns nykterhetsförbund, så ber jag att få säga några ord.

Nämnda förbund, som utgör en sammanslutning af många inom länet varande mindre föreningar, har under sin 20-åriga tillvaro bedrifvit en omfattande och gagnande verksamhet. Genom dugliga talare, som genomrest länet och hållit föredrag, har allmänheten upplysts om rusdryckernas fördärfliga följder. Förbundet har också vakat öfver, att gällande förordningar angående rusdryckshandteringen hållits i helgd och till åtal anmält öfverträdelse däraf. Vidare har förbundet inom Jönköpings stad anställt en särskild krog- och husbesökare, som medelst utdelning af traktater och matvaror bringat såväl andlig som lekamlig hjälp till drinkare och deras familjer.

Förbundet har också haft en glädjande framgång. På länets landsbygd är det sällsynt, att rusdrycker förekomma, och man störes sällan numera af oljud och bråk af berusade, hvilket i min ungdom ej var något ovanligt. Ja, det har rent af blifvit en skam att supa. Det mörka Småland har i det hänseendet blifvit så ljust, att vid den allmänna omröstningen för totalt rusdrycksförbud stod Jönköpings län i främsta ledet, och jag vågar påstå, att denna lyckliga förändring till stor del är en frukt af förbundets ädla verksamhet.

Från det allmännas sida har också visats förståelse och sympati. Länets landsting, hushållningssällskap och större delen af kommunerna hafva beviljat anslag.

Under sådana förhållanden synes det mig, att den framställning, som gjorts i motionen, om ett anslag på 5,000 kronor af de medel, som jämlikt 25 § i kungliga förordningen angående försäljning af brännvin, äro afsatta för främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, är synnerligen behjärtansvärd och väl motiverad. Då emellertid utskottet ansett, att en sådan framställning bort först göras hos Kungl. Maj:t, har jag icke velat framställa något yrkande. Men då frågan säkerligen återkommer nästa år så har jag härmed velat rekommendera saken till såväl Kungl. Maj:ts som Riksdagens välvilliga beaktande.

Herr Rune: När den föregående talaren icke gjort något yrkande, skall jag afstå från ordet.

Herr Sjöberg: Då äfven jag har såsom medmotionär undertecknat denna motion, skall jag be att med några ord få säga, hvad som varit orsaken därtill.

Såsom det förut i motionen och äfven af den föregående talaren påpekats, och såsom allmänt känt är, åtnjuta Jönköpings läns nykterhetsförbund ett mycket stort förtroende och godt anseende. Det räknar cirka 20,000 medlemmar. Det är naturligt, att detta stora nykterhetsförbund och denna stora apparat kostar mycket arbete och mycket penningar, om dess verksamhet skall kunna underhållas. I första hand

har nykterhetsförbundet under flera år åtnjutit ett anslag från landstinget af 1,000 kronor årligen, och äfven hushållningssällskapet har under de senare åren gifvit ett anslag af 500 kronor. Dessutom finnas enskilda kommuner, ett 40- eller 50-tal, som hafva gifvit större eller mindre anslag till det ifrågavarande nykterhetsförbundet. Hvad som för mig varit anledning till att jag, såsom jag nämnt, har biträdt denna motion, är ett förhållande, som jag nu skall redogöra för. Fastän medlemmarne af Jönköpings landsting äro mycket välvilligt stämnda mot nykterhetsförbundet, och fastän det aldrig varit några stridigheter eller någon fråga om att vägra dessa anslag, har det, när vi under årens lopp förnyat vår begäran om anslag, både inom landsting och inom hushållningssällskap funnits personer, till och med ledamöter af både Första och Andra kammaren, som varit med, när detta beslut fattades i Riksdagen, hvilka låtit oss förstå och veta, att vi i första hand skulle vända oss till Riksdagen för att få dessa medel från det här ifrågavarande nykterhetsanslaget. Och när vi aldrig förut begärt något anslag, bör det icke förundra herrarna, att vi nu göra ett försök. Få vi nu ett bleklagdt nej, då ha vi gjort hvad vi ha kunnat, och då ha vi naturligtvis alla skäl att i fortsättningen få åtnjuta anslag från såväl landsting som hushållningssällskap.

Det är emellertid alldeles klart, att när man tar i betraktande, att detta anslag uppgår till 165,000 kronor, så tycker man, att man icke skulle behöfva utdebitera det belopp, som vi få, genom landstingsskatt, och att man ej heller skulle behöfva taga af hushållningssällskapets medel, som i första hand skola användas för jordbruket och dess binärningar. Man kan tycka, att det vore rimligt begärdt, om vi finge några tusen kronor till denna vår nykterhetsverksamhet.

Jag har här föregående års revisionsberättelse från landstinget, där man såsom det synes, exempelvis har en post på 336 kronor för anordnande af nykterhetskurser. Äfven detta har Jönköpings läns landsting villigt utbetalat. Jag för min del kan icke, när dessa 165,000 kronor fördelas, frigöra mig från en känsla af att man på vissa håll tänker ungefär så: laga er bara undan, ni har icke med detta att göra. Jag tror, att de penningar, som anslås åt dessa nykterhetsföreningar och alkoholisthem, äro väl använda, och att de äro till nytta och välsignelse; men jag måste likväl uttala, hvad som har varit orsaken till att jag undertecknat motionen, och det är den, att, om motionen bifalles, skulle, såsom jag påpekat, man slippa att vända sig till landsting och hushållningssällskap, för att man skall få någon hjälp från nykterhetsanslaget.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Slutligen föredrogs *punkten IV*; och erhöles därvid ordet af

Herr Leander, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få tacka herr Rydén för de välvilliga ord, han yttrade om Skyddsvärnet. Det är naturligtvis af mindre vikt, hvarifrån de nödiga medlen tas, blott de erhållas. Jag ber dock att få göra den invändningen,

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.
(Forts.)

Ang. fördelning af de till främjande af nykterhet afsatta medel.

(Forts.)

att här kan det icke bli fråga om ett uppslukande af den s. k. brännvinsprocenten, då man icke begärt mer än 2,000 kronor för Skyddsvärnets räkning. Trots de synpunkter, han i öfrigt här framhållit, vill jag tro, att de flesta af oss äro ense om att ifrågavarande medel icke kunna användas för något bättre eller lämpligare ändamål än att stödja och på bättre vägar söka införa dem, som genom dryckenskap råkat i konflikt med samhällets lagar och på grund däraf blifvit olyckliga. Nu är det just Skyddsvärnets uppgift att taga sig an dylika personer, frigifna fångar, lösdrivare och personer i liknande ställning. Enligt stadgarna har nämligen Skyddsvärnet till uppgift att verka för främjande af det allmänna och enskilda räddningsarbetet för frigifna fångar, villkorligt dömda, alkoholister, protistuerade och i liknande afseenden hjälpbehöfvande. Då vill det synas mig, som om en förening med ett dylikt program skulle kunna hafva fog för att få sin andel af dessa s. k. brännvinsmedel i lika hög grad som någon annan förening eller kanske i ännu högre grad. Jag förmenar, att äfven de flesta af statsutskottets medlemmar hysa denna åsikt, om den också icke blifvit uttalad i utskottets motivering. Utskottet säger blott, att framställningar om understöd för sådana ändamål, hvarom här är fråga, i främsta rummet bör göras hos Kungl. Maj:t för att sedan kunna vederbörligen pröfvas. Detta skall jag icke heller bestrida, utan jag anser det vara fullt riktigt.

Vidkommande Skyddsvärnet, som först i fjol i maj månad började sitt arbete, har dock åtskilligt måst ordnas med hänsyn till dess verksamhet och organisation, innan föreningen ansett sig böra uppträda utåt eller uppträda på ett mera officiellt sätt. Därför har icke en dylik ansökan blifvit inlämnad denna gång, men är det ingenting annat, som lägger hinder i vägen för Skyddsvärnet att få någon del af nu ifrågavarande medel, än att ansökan bör göras hos Kungl. Maj:t, skall det felet säkerligen afhjälpas till kommande riksdag, ty styrelsen för Skyddsvärnet lär icke underlåta att i behörig tid inlämna ansökan till Kungl. Maj:t.

Då emellertid Riksdagen nu har fått veta, att det finnes en institution med namnet Skyddsvärnet, har dock i själfva verket vunnits så mycket, att ett af de syftemål, hvarför motionen blifvit väckt, därigenom har främjats, och man får vara nöjd därmed. Därför har jag, herr talman, såsom frågan nu ligger, intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Härefter föredrogos hvart efter annat statsutskottet utlåtanden:

nr 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af ett egnahemssamhälle för statstjänstemän å kronoegendomen 1 $\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken i Stockholms län;

nr 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1912 års stater;

nr 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen

af en underofficerskåren vid Gottlands infanteriregemente tillhörig byggnad å Visborgs slätt;

nr 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af behållning å extra ordinarie anslagen till nybyggnader för kustartilleriets förläggning m. m.;

nr 82, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt officers- och underofficerskårer, hvilka åsamkas förlust i afseende å en del dem tillhöriga byggnader å mötesplatser;

nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till anläggande å flottans varf i Karlskrona af ett förrådshus med cisterner för råolja m. m.; och

nr 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i staten för ordinarie tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Slutligen upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Under åberopande af bilagdt utdrag af statrådsprotokollet öfver finansärenden för den 10 mars 1911 hade Kungl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition, nr 172, som hänvisats till bevillningsutskottet, föreslagit Riksdagen att antaga i propositionen intaget förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

Härefter hade i en inom Andra kammaren af herr *Eriksson* i Grängesberg väckt motion, nr 360, hvilken likaledes hänvisats till bevillningsutskottets behandling, hemställts om afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å herr *Erikssons* i Grängesberg berörda motion, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade emellertid herrar *Ericsson* i Ofvanmyra, *Olofsson*, *Eriksson* i Grängesberg, *Kobb* och *Wilson* yrkat, att Riksdagen måtte afslå nämnda proposition.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Wilson* yttrade: Herr talman! I förevarande betänkande söker utskottet göra gällande, att sackarin skulle vara dels utan näringsvärde, dels hälsomenligt. Visserligen är det sant, att utskottet uttalar sig mycket försiktigt hvad hälsomenligheten beträffar. Jag skall emellertid be att rörande dessa två saker få hänvisa till

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.
(Forts.)*

föreliggande kungl. proposition. Det säges på sid. 10, att, huruvida i handeln förekommande konstgjorda sötämnen — alltså bland annat sackarin — »helt och hållet saknade näringsvärde, icke torde vara på experimentell väg fastställt», och på sid. 12 och 13 samt följande framhålles, det medicinalstyrelsen som sin mening uttalat, att sackarin ej vore att betrakta som hälsomenligt.

Med anledning af detta påpekande tror jag, att man utan vidare kan ur diskussionen här afföra just dessa två skäl, på hvilka utskottet synes vilja grunda sitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, visserligen så att säga i förbigående. Utskottet synes vilja anföra dessa två skäl till den kraft och verkan det hafva kan. Emellertid grundade icke 1902 års Riksdag sin hemställan om utredning rörande handeln med sackarin på dessa två skäl, utan på följande: för det första på statsfinansiella skäl och för det andra på skäl, som voro förestafvade af hänsyn till industriens och jordbrukets berättigade intressen. Dessutom ville man skydda allmänheten mot förfalskning af närings- och njutningsmedel. Nu förhåller det sig på det sättet, att reservanterna visst icke äro mot en lagstiftning, som förbjuder förfalskning af närings- och njutningsmedel med tillhjälp af sackarin, lika litet som vi ha någonting emot, att man söker förmedelst lagstiftning hindra illojal konkurrens på det här området. Men däriifrån och till totalt förbud för handel med sackarin, som man vill införa, anse vi reservanter vara ett betydligt steg. Om nämligen de enskilda individerna i riket skulle finna med sin fördel förenligt att bruka sackarin i högre eller lägre grad, må det enligt vårt förmenande stå dem fritt: man bör icke med totalt förbud hindra dem däriifrån. Det är nämligen på det sättet, att en hel del af den fattigaste befolkningen i landet använder det billiga sötämnet sackarin för att söta en hel del sura frukter, såsom lingon, hvilka frukter eljest i stor utsträckning finge förtäras utan ringaste tillsats af sötmedel. Nu hålla vi före, att det är oriktigt och icke nödvändigt att hindra folk från att använda detta sötämne på sätt, som jag anförde, då man icke har råd att använda sockret, som man genom en hufvudlös skattelagstiftning gjort för dyrt. Visserligen säger utskottet i förevarande betänkande på sid. 9 sådana vackra ord som att man icke skall förleda den mindre bemedlade »att använda sina blygsamma inkomster till förvärf af varor utan näringsvärde». Jag vill om detta hafva sagt, att endast den, som antingen icke känner den fattigdom och nöd, som råder i många hundratals svenska hem, eller icke tänker på saken, kan uttala sig i förevarande fall så vackert som skett; men om man besinnar antingen det ena eller det andra, vill jag påstå, att ett dylikt uttalande i betänkandet verkar som ett hån och ingenting annat.

Jag sade, att vi reservanter visst icke ha någonting emot att med lagstiftningens tillhjälp förhindra, att närings- och njutningsmedlen förfalskas genom sackarin. Men vi tro, att det låter sig göra utan totalt förbud för handel med ämnet i fråga. Om man genom straffpåföljd i lagen förhindrar förfalskningen af närings- och njutningsämnen med sackarin, förmenar jag, att man skyddar äfven de öfriga intressena, som man åsyftade i nämnda riksdagsskrifvelse af år 1902, nämligen det statsfinansiella intresset och äfvenledes sockerindustriens

och jordbrukets intresse. Det är nämligen så, att minst 90 procent af det sackarin, som förbrukas i Sverige, åtgår för tillverkning af söta läskedrycker. Om man nu som sagdt förbjuder sackarinets användning vid tillverkning af närings- och njutningsmedel, är den sak, som Riksdagen skrifvit om, härigenom fullkomligt ordnad enligt vårt förmenande. Man svarar då, att en sådan utväg är pröfvad i Tyskland och befunnen icke fullt lämplig. Jag vill härtill svara, dels att det är för märkvärdigt, att man på detta område ovillkorligen skall följa Tysklands exempel, då man i många andra hänseenden, där man verkligen borde följa dess föredöme, icke gör det. Men dessutom vill jag hafva sagt, att jag för min personliga del håller före, att det mycket väl låter sig göra att förbjuda sackarinets användande vid försäljning af närings- och njutningsmedel. Då det låter sig göra att genom en lag förhindra förfalskningen af andra närings- och njutningsmedel, borde man på detta område nå ett godt resultat med ett lagstadgande. Jag vill erinra om, hurusom man beträffande tillverkningen af margarin genom en dylik lagbestämmelse hindrar förfalskning af natursmör medelst margarin, och jag vill påstå, att det äfven på nu ifrågasatt område vore tillräckligt att vid straffpåföljd förbjuda användandet af sackarin vid tillredning af närings- och njutningsämnen.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

Vidare vill jag påpeka en sak, som utskottet uttalat sig om, då det säger, »att den föreslagna lagstiftningen, i enlighet med hvad Riksdagen år 1902 uttalade såsom önskvärdt, icke onödigt försvårar sackarinets erhållande å apoteken för dem, som på grund af sjukdom däraf äro i behof, likasom ock att den möjliggör lätt åtkomst äfven utan läkares recept af sackarin i mindre kvantiteter för äfven andra än sjuka, hvilka önska erhålla detsamma tillfälligtvis».

Nu är det på det sättet, att enligt lagförslaget försäljning af sackarin endast skulle vara tillåtet å apotek. Vidare stipuleras, att man icke får köpa nämnda vara annat än enligt läkarerecept, och att man icke får köpa mera än 100 tabletter åt gången, hvilka anses kunna räcka 14 dagar. Med hänsyn till de stora afstånd, som man på en hel del orter har till närmaste apotek, måste jag säga, att utskottet i detta fall har orätt, då det vill göra gällande, att genom den ifrågasatta lagen åtkomsten af sackarin icke på något sätt skulle försvåras för den, som däraf vore i behof. Det kan i Norrland vara ett tiotal mil till ett apotek, och då man icke får köpa mer än en kvantitet, som beräknas räcka fjorton dagar, lär man väl i allra högsta grad ha för en hel del personer försvårat åtkomsten af en vara, som för dem är oundgängligen nödvändig.

Jag vill icke förlänga debatten ytterligare, utan ber jag att med dessa erinringar få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Karlsson i Göteborg: Jag kan icke neka till, att jag ett ögonblick ställt mig tveksam, huruvida jag borde tillstyrka bifall till den förevarande propositionen. Det upplystes nämligen inom utskottet, att man i vissa delar af landet använde sackarin exempelvis till att

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

söta lingon med, och jag tänkte, att sackarinet kunde ha en ganska vidsträckt användning för liknande ändamål. Jag ansåg därför, att man kanske icke borde med hänsyn till de dyra lifsmedel, som vi ha här i landet, ytterligare bidra till fördyrande af födoämnen. Vid närmare eftertanke kunde jag icke fasthålla den ståndpunkten, särskildt sedan jag kommit underfund med att den omnämnda användningen af sackarin nog icke vunnit så synnerligen stor utbredning.

Den föregående talaren började sitt anförande med att säga, att å ena sidan utskottet framhåller, att ifrågavarande födoämne saknar näringsvärde, men att det å andra sidan föreföll, som om utskottet hade två yttranden, af hvilka det ena slog ihjäl det andra. Utskottet säger nämligen först, att sackarin icke har något näringsvärde, men återgifver sedan ett uttalande af medicinalstyrelsen, att det icke torde vara hälsovådligt. Jag kan emellertid icke förstå, huru talaren kunnat få fram något sådant, som att dessa båda uttalanden skulle stå i strid med hvarandra, ty det är mycket antagligt och mycket möjligt, att ett ämne kan sakna näringsvärde utan att det därför behöfver vara hälsovådligt. Dock skulle man kunna säga, att, under förutsättning att det saknar näringsvärde, hvilket ingen bestrider, det indirekt kan vara hälsovådligt, därigenom att en person köper en viss vara, som han beräknar att få någon näring af, men så att säga lurar magen, hvilket kan inverka ofördelaktigt. Sker detta i stor utsträckning någon längre tid, inverkar det alldeles bestämdt hälsomenligt, om också icke i den meningen hälsovådligt, att ämnet utgör ett gift — det kan verka hälsovådligt utan att vara ett gift, och det är hvad utskottet velat framhålla.

Hvad som förmått mig att gå med på Kungl. Maj:ts framställning är, att det enligt mitt förmenande dock icke är riktigt, att varor skola kunna gifvas ut för hvad de icke äro. Köparen förvärfvar vissa varor i den tanke att de innehålla socker, exempelvis, och det göra de icke. Detta är gifvetvis illojal konkurrens från dens sida, hvilken vid sin tillverkning använder dessa medel utan att säga ifrån detta, och hittills har det icke kommit i fråga, att någon tillkännagifvit, att han i sina fabrikat användt sackarin i stället för socker.

Nu har den föregående talaren, med hvilken öfriga reservanter instämt, framhållit, att man naturligtvis kan ålägga vederbörande deklarationstvång, och det är ju möjligt, att detta skulle kunna lyckas. Men det gäller dock här liksom på andra områden, att man skall hämta erfarenhet, där sådan erfarenhet är vunnen, och i Tyskland har man ju försökt att genom deklarationstvång inskränka på eller taga bort bruket, åtminstone missbruket, af sackarin, men man har helt och hållet misslyckats. Nu har den föregående talaren funnit det besynnerligt, att man i detta fall skall använda exemplet om Tyskland, då man i så många andra fall icke gör det. Jag skulle för min del vilja vända på den satsen en smula. Jag undrar, om man icke ofta här i landet hör klagomål öfver att man på andra områden tagit exempel från Tyskland, och hvarför man just icke skulle göra det på detta område, har jag svårt att begripa. Dessutom tillkommer det ju, att det är icke blott i Tyskland utan snart sagdt i

alla europeiska länder, som man måst vidtaga åtgärder för att skydda sig för missbruk af sackarin.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

(Forts.)

Den föregående talaren yttrade vidare, att när utskottet säger, att man icke skall ställa så till, att den mindre bemedlade narras att använda födoämnen, som äro utan näringsvärde, detta är ett hån mot den fattige. Jag tror nog, att man bör använda litet grand mildare ord, ty det ligger väl ändå någonting i detta, att man skall ställa så till, att den, som vill skaffa sig födoämnen, icke får sådana för sina fattiga slantar, som det icke är någon näring i. Det tror jag icke man behöfver benämna hån. I alla händelser ha många af utskottets ledamöter lika god insikt på detta område, om hur de fattiga ha det, som herr Wilson har. Ja, som sagdt, denna omständighet just är det, som herrarne böra ta i betänkande, hvem det är, som kommer att köpa. Ifall man införde deklarationstvång, och till och med detta lyckades så, att vederbörande tillverkare vore tvungen att tala om, när han använde sackarin, blefve i alla händelser följden den, att den fattige genom det billigare pris, som då möjligen skulle komma att införas, narrades att köpa födoämnen, som han icke har den nytta af, som han själf tänkt sig.

Det är detta resonemang, som gjort, att jag anser, att man bör bifalla, hvad Kungl. Maj:t här föreslagit. Det är sålunda på den grund jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Såsom af bevillningsutskottets betänkande synes har jag icke kunnat biträda utskottets hemställan utan förenat mig med öfriga reservanter i yrkande på afslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Nu har utskottets vice ordförande här framdragit några skäl, som enligt hans förmenande voro bärande, när han gifvit detta förslag sin röst.

En af de första invändningar, han gjorde, är egentligen riktad mot min motion, då han framhöll att, enligt hvad han försökt ta reda på, det icke för närvarande är någon större användning af sackarin för syltning. Jag har icke i min motion sagt, hur stor användning sackarin kan ha för berörda ändamål, men jag har sagt, att, efter hvad som upplysts mig, det finnes, åtminstone i vissa delar af Norrland, orter, där sackarin användes för syltning af lingon. Det må vara hur det vill med den saken, men det synes mig synnerligen betänkligt — och det är det, som är hufvudmotivet för mig — att man skall jämställa en vara, som man icke kan påvisa är direkt hälsofarlig, med gifter, så att den icke skulle kunna få köpas af allmänheten annat än på läkarrecept på apoteken, och att det skall lämnas kvitto därpå i likhet med hvad som gäller, när man köper gifter, och att hvem det vara må af Sveriges inbyggare skall böta från fem till femtio kronor, om det kan bevisas, att han innehar sackarin, sålunda bara därför att han innehar varan, om han icke samtidigt kan visa sig ha köpt det på lagligt sätt, d. v. s. genom läkarrecept. Det enda undantag, som finnes, är för sådana fabriker, som måste använda det för sina tillverkningar, men som icke få tillverka närings- och njutningsmedel.

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.*

(Forts.)

Och i den kungl. propositionen har egentligen påvisats en enda fabriks-
gren, där sackarin behöfves, och det är vid tillverkningen af Stomatol.

Det synes mig vara synnerligen betänkligt, när man i en lag-
stiftning söker få fram sådana straffbestämmelser. Ty jag kan icke
inse hur den stora allmänheten skall kunna förstå innebörden af denna
lagstiftning. Det synes mig, att man, oafsedt skälen i öfrigt, icke
bör annat än på grund af tvingande skäl stifta en lag, som ålägger
böter och ådömer konfiskation af vissa saker, och jag kan icke finna,
att dessa tvingande skäl föreligga här. Man får komma ihåg, att det
är en ganska allvarlig sak det gäller. En person skall få betala böter
bara för att han innehar en vara, som läkarvetenskapen icke kan
påvisa vara skadlig i något hänseende.

Om man synar de skäl, som blifvit anförda för ett förbud, kan
man icke finna, att de på något sätt svara mot straffbestäm-
melserna. De anförda skälen äro egentligen tre, den illojala konkur-
rensen genom förfalskning af närings- och njutningsmedel, allmänhetens
behof af skydd mot förfalskade varor och statsfinansiella hänsyn.

Den siste ärade talaren har för sin del påstått, att det är den
illojala konkurrensen han anser bör stäffas, och att det är därför man
bör bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Jag medger, att den illojala
konkurrensen är i högsta grad skadlig, men nu är det så i vårt land,
och jag tänker att det är så i alla länder, att man har illojal kon-
kurrens inom alla affärsområden, dock måste man säga, att den illojala
konkurrensen i vårt land i många hänseenden har tagit sig nog så
otreffiga former. Men då synes det mig, att man icke bör ingripa
bara på ett område. Det hade, synes det mig, varit bättre, att Kungl.
Maj:t i detta fall framlagt en lag mot illojal konkurrens, och en sådan
lag skulle jag, såvidt den vore rimlig och antaglig, gärna ha gifvit
min röst. Ser man efter i hvilket afseende sackarin användes vid
illojal konkurrens, finner man, att det är egentligen vid läskedrycks-
fabrikation. Äfven om man önskar sig en lagstiftning omfattande
endast detta område och denna vara och riktad mot den illojala kon-
kurrens, som i detta hänseende bedrifves, och som består i att man
tillverkar en vara sötad med sackarin och utger den för att vara
sötad med socker, skulle jag ge den min röst, därför att jag anser,
att där sådant förekommer, det bör beifras.

Nu tror jag för min enskilda del, att hederskänslan i vårt
land ännu finnes i så pass hög grad kvar att en sådan lagstiftning
skulle kunna vinna gehör. Det har pekats på att den tyska lagstift-
ningen icke vore effektiv. Jag känner icke detaljerna af denna, men
jag har anledning att tro, att våra svenska köpmän och våra fabrikanter
i allmänhet äro så pass hederliga, att om man finge en lag, som
strängeligen bestraffar förfalskning af en vara med sackarin, skulle
det hjälpa. Man skulle ju för öfrigt kunna tänka sig mycket stränga
straffbestämmelser, från 100 till 500 eller till och med upp till 1,000
kronors böter, och med så starka straffbestämmelser tror jag icke, att
lagen blefve ineffektiv. När vi nu i vår reservation vänt oss mot
Kungl. Maj:ts förslag, ha vi därmed sålunda icke velat vända oss mot
en sådan lagstiftning. Vi ha tvärtom ansett, att en sådan lagstiftning
bör komma till, antingen enbart för detta berörda fall eller omfattande

den illojala konkurrensen i allmänhet, hvilket senare jag för min del skulle anse vara det bästa.

Men vidare skulle den nu föreslagna lagstiftningen ha det syftet, att skydda allmänheten, så att den icke skall få förfalskade närings- och njutningsämnen. Det är ju mycket bra, att man vill skydda allmänheten, men skall man gå in äfven på det området, synes det mig att man bör utsträcka sina blickar ganska långt, ty jag tror mig veta, jag skulle till och med kunna ta fram exempel därpå, att man har förfalskat närings- och njutningsämnen, där det är fråga om förfalskning med direkt hälsovådliga ämnen. Men så är icke förhållandet här. Det pågår alltså en förfalskning, om icke öppet, så åtminstone i smyg, på andra områden än det, som här är tal om. Men jag kan icke finna, att här är fråga om någon förfalskning i egentlig mening af näringsmedel.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

Det har i den kungl. propositionen bestämdt påpekats, att våra kemister här i Sverige icke ha kunnat finna i vanliga konditorivaror och vanliga näringsmedel någon sackarin, utan det är egentligen, när det gäller läskedrycker och svagdricka, som man kan tala härom; dessa drycker äro ju egentligen njutningsmedel, det får man väl säga. Om jag först talar om svagdricka, så kan man ju möjligen säga, att det är ett näringsmedel. Men där är icke fråga om någon förfalskning, ty där tillsättes sackarinet af köparen själf, och då kan väl icke köparen säga, att han får en förfalskad vara. Om han köper en kagge dricka och samtidigt köper för två eller fem öre sackarin och tillsätter det själf, är det ju hans ensak, och han kan icke gå till åklagaren och säga, att han har fått en förfalskad vara. Man går väl icke och anger sig själf på detta sätt.

Går jag nu öfver till läskedryckerna, är jag icke säker på, om de skola räknas till näringsmedlen. Därom kan jag icke afge ett bestämdt omdöme. Men det synes mig, att om en flaska sockerdricka, lemonad eller dylikt, kan sägas innehålla näringsmedel, är det till så ringa grad och af så liten betydelse, att man knappast kan räkna dessa drycker till näringsmedlen. Nu medger jag, att det är när man kommer till läskedryckerna, som man hufvudsakligen kan tala om den illojala konkurrensen. Därom har jag emellertid förut talat.

Jag kan sålunda icke finna, att man bör, innan vi här i Sverige försökt få en lag, som bestraffar illojal konkurrens, och en lag, som bestraffar förfalskning af närings- och njutningsmedel, gå den väg, som här anvisats. Det vill synas mig, som om de medel, som här föreslagits, äro för kraftiga och icke äro lämpliga.

Så kommer jag till det sista skälet, nämligen att en sådan lagstiftning som den föreslagna skulle vara behöflig, därför att sackarinförbrukningen åstadkommer en minskning af statens inkomster. Jag medger, att det är ett skäl, som kan låta sig i viss mån diskuteras. Men när statskassan här i Sverige nu har en inkomst af socker, som för nästa år är beräknad till 19 miljoner kronor och för närvarande är cirka 18 miljoner kronor, då synes det mig, som, ifall det allmänna skulle gå miste om 200,000 eller 300,000 kronors vinst, detta är så försvinnande litet belopp, att icke heller detta skäl kan vara tillräckligt bärande för den ifrågavarande lagstiftningen. Nu har här i kungl.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

(Forts.)

propositionen beräknats, att statskassan skulle gå miste om en inkomst af cirka en half miljon. Dessa siffror kan jag för min del icke finna annat än vara högeligen öfverdrifna. Man har fått fram dessa siffror på så sätt, att man tagit den af tullmyndigheterna angifna importsiffran och fördubblat den och antagit, att den import, som icke är registrerad, går till samma belopp som den registrerade, och så har man beräknat, hur stor mängd socker, som skulle åtgå för sötning, om icke sackarin användes. Nu kan jag icke afge något omdöme, om dessa antaganden äro riktiga, att det importeras lika mycket sackarin, som icke registreras, som den registrerade mängden. Men jag vågar bestämdt bestrida, att antagandet i öfrigt är riktigt. Om man också kan säga, att det importeras cirka 7,000 kg. sackarin, är det likväl min bestämda uppfattning, att, om vi genomföra ett sackarinförbud i dag, förbrukningen af socker i Sverige icke kommer att ökas med motsvarande belopp. Och hvarför? Jo, därför att en stor del och största delen sackarin icke kommer att ersättas af socker. Först och främst är så förhållandet med den sackarinmängd, som användes för tekniska och medicinska ändamål, den kommer naturligtvis icke att ersättas med socker, utan det är endast den sackarin, som användes för tillverkning af närings- och njutningsmedel. Då hafva vi först och främst den sackarinmängd, som användes för sötning af svagdricka, hvilken mängd jag tror är ganska betydande. Jag har hört uppgifvas från Bohuslän, Blekinge och Norrland, från våra stora arbetarecentra, att där allmänt användes sackarin till sötning af svagdricka. Nu kan emellertid icke svagdricka sötas med socker, därför att svagdrickan då fortare kommer i jäsning och blir sur, som man säger. Sockret skulle således icke i detta fall kunna ersätta sackarin enligt de upplysningar jag erhållit.

Vidare användes sackarin för läskedryckstillverkningen, och där kan naturligtvis sackarin i viss mån ersättas af socker. Men det är alldeles säkert, att antingen en hel del fabriker skulle komma att nedlägga sin tillverkning, om användning af sackarin blefve förbjuden, eller också att tillverkningen skulle i detta fall komma att minskas. En del läskedrycker tillverkas nämligen nu så billigt, att ej heller i fråga om dem sackarin kan ersättas med socker. När man vet, att på en hel del platser på landsbygden man kan köpa läskedrycker för 10 å 12 öre flaskan vid minutköp och att först och främst fabriken skall hafva sin vinst på densamma, frakt skall påläggas och utförsäljaren sedermera hafva sin vinst, så är det ju troligt, att, om användning af sackarin förbjödes, denna läskedrycksförsäljning måste upphöra. Nu kan jag icke finna, att det är något skadligt, att läskedrycker kunna säljas billigt. Jag kan icke finna, att det är till någon skada, om man en het sommardag, då man känner sig törstig, kan få en flaska af någon läskedryck billigt. Och då det icke är påvisadt, att sackarin innehåller skadliga ämnen, kan jag icke finna, att det vore skadligt, om den läskedrycksflaska, man köper, innehåller något sackarin.

Jag har nu i någon mån sökt gendrifva hvad utskottets vice ordförande anförde och därjämte utvecklat den tankegång, åt hvilken jag gifvit uttryck i min motion. Då jag sålunda icke är öfvertygad

om, att den lagstiftning, som här ifrågasätts, är lämplig, ber jag till sist, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af mig med flera afgifna reservationen.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

Häruti instämde herrar *Branting, Olofsson och Karlsson* i Fjäl. (Forts.)

Herr Vennersten: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger, har redan förut inom Riksdagen varit föremål för en mycket grundlig behandling, och om man går tillbaka till handlingarna från 1902 års riksdag, så skall man finna, att nästan alla de synpunkter, som hittills framförts under diskussionen, då blifvit beaktade. Det tillfälliga utskott, som hade saken om hand i denna kammare, framförde skälen för en lagstiftning uti ifrågavarande ämne i följande ordning: i första rummet allmänhetens intressen, i andra rummet statens, i tredje rummet jordbrukets och i sista och fjärde rummet sockerindustriens. Jag skall icke tillåta mig att nu ingå på frågan om den verkan, som den ökade sackarinförbrukningen i landet har på sockerindustrien, och jag skall ej heller söka förklara i hvad mån det svenska jordbruk, som befattar sig med betodling i skilda delar af landet, skulle kunna påverkas af tillbakagången af sockerfabrikationen på grund af ökad användning af sackarin, och slutligen vill jag ej heller beröra den synpunkt, som den sista ärade talaren framhöll, den rent statsfinansiella.

Jag har för min del uteslutande fäst mig vid det första stora skälet, nämligen den stora allmänhetens intressen i denna sak, och jag har icke liksom den föregående ärade talaren kunnat alldeles lämna erfarenheten från andra länder ur räkningen. Jag har ej heller kunnat finna det vara bevisadt, att sackarin icke är för hälsan skadligt. Nu böra vi komma i håg, mina herrar, att det icke är fråga endast om sackarin, utan om konstgjorda sötningsmedel i allmänhet, eller såsom det kallas sötämnena, och så pass långt har vetenskapen hunnit, att man tillverkar icke blott sackarin, utan åtskilliga andra liknande produkter, med egendomliga kemiska namn, som alltsomoftast dyka upp under någon fantasibeteckning. Af dylika produkter, finnes det åtminstone två, hvilka äro direkt hälsovådliga. Dessa ämnen kallas dulcin och glucin. Man kan nog förutsätta, att åtskilliga följeslagare till dessa skola efter hand uppkomma, om vi icke tillse, att det hål, som här nu är öppet, täckes.

Är det då icke till skada för folkhälsan, att man låter användningen af sackarin vara fri? Nej, säga de herrar, hvilka nu tro att de försvara den fattiga befolkningens intressen: »Det är icke farligt för folkhälsan». Man säger vidare, att medicinska myndigheter yttrat, att här icke föreligger någon fara. Jag har redan sökt belysa, att dessa uttalanden måste tagas med viss försiktighet, och man måste komma i håg, att det finnes andra ämnen, som äro föremål för denna lagstiftning och som äro direkt hälsovådliga. Men det är icke nog härmed. Det naturliga behof vi hafva af sötämnena, det begär efter socker, som naturen nedlagt hos oss, kräfver, att vi tillgodose det samma med verkligt socker, kolhydrat, och icke med något medel, som täcker denna hungerskänsla och endast tjänstgör såsom krydda, om jag så vågar kalla det. Det är socker kroppen skall hafva och

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m. icke denna bedrägliga krydda. Jag tror, att om man låter sackarinförbrukningen fortgå som hittills och kanske släpper efter ännu mera, så skulle följderna blifva den, att sackarin alltmera finge tillfälle att täcka det nämnda behovet efter socker och att folkhälsan därpå skulle i längden blifva lidande.

Jag vågar nu icke gå längre in i detta ämne för att icke trötta kammarens ledamöter, men det vill jag säga, att det är just sådana synpunkter, som jag framhållit, hvilka varit bestämmande för den lagstiftning, som i andra länder nästan öfverallt förekommer.

I främsta rummet hafva vi Tyskland. Där har man redan genomgått de olika stadierna af lagstiftningen från mildare till strängare bestämmelser, och det förslag, som här framställts af de föregående ärade talarna om ett visst mellanstadium af lagstiftningen, är där en öfvervunnen ståndpunkt, hvilken jag skulle vilja beteckna såsom rent af reaktionär. Det vore en reform baklänges, och en sådan reform vilja ju herrarna i regel icke vara med om. Vi böra gå den rätta vägen, och den har Kungl. Maj:t anvisat i den föreliggande propositionen. Vi måste gå till en strängare lagstiftning, därest vi vilja råda bot på de olägenheter, som jag tillåtit mig påvisa, och hvilka, därom är jag viss, icke skola blifva lätta att bortförklara.

Det finnes andra länder än Tyskland, som ha infört en sådan lagstiftning. I Österrike-Ungern finnes förbud mot användning af sackarin vid yrkesmässig framställning af lifsmedel, mot försäljning eller utbudande af sackarinhaltiga lifsmedel liksom införsel förbud i fråga om sackarin. Det är i stort sedt samma principer, som i Tyskland legat till grund för en sträng lagstiftning; i Frankrike likaså. I Ryssland finnes det icke något förbud, men en så hög tull, att sackarininförsel faktiskt icke kan äga rum. Dessutom är det genom utfärdade bestämmelser sörjdt för att sackarin icke kan komma till användning vid lifsmedelsberedning, vare sig för enskildt bruk eller till försäljning. Flera andra länder, såsom Italien och Belgien, hafva ock mycket sträng lagstiftning i förevarande afseende, och man kan säga, att af de större kulturländerna är det endast England, som icke har ingripit, och jag behöfver ju icke förklara, hvarför man icke i England reglerat dessa förhållanden eller andra liknande, hvilka vi för länge sedan gifvit oss in på att reglera.

Nu säger man: hvarför skola vi icke låta den fattigare befolkningen söta exempelvis sitt svagdricka med sackarin? Jag har redan angifvit min ståndpunkt härutinnan. För mig är det lika illa, om sackarin användes utanför bryggerierna eller inom desamma, och därför bör man enligt mitt förmenande hindra användningen af det direkt eller indirekt skadliga ämnet i båda fallen.

Jag torde nu härmed hafva anfört de mest vägande skäl, som tala för ett kraftigt ingripande mot användningen af sackarin. Min öfvertygelse är, att, därest vi nu icke antaga det föreliggande förslaget, vi komma att få göra precis samma erfarenhet, som andra länder gjort före oss, och att det blir våra efterträdare i Riksdagen, som få söka att råda bot, där vi brustit, och det tror jag, att vi borde undvika. De ärade ledamöter af denna kammare, som voro med 1902, och arbetade i det tillfälliga utskott, hvarom förut nämnts, torde icke

vilja vara med om att frångå den princip, som man då fastslog. Jag tror, att kammarens ledamöter göra klokt uti att följa det då gifna uppslaget. Det har ingenting tillkommit, som gör det lämpligt att nu mildra de bestämmelser, som vi hafva, men väl hafva omständigheter förekommit, som visa, att dessa bestämmelser icke varit tillfyllest, utan att det mål man velat nå icke kunnat vinnas.

På grund af dessa skäl anholder jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om förordning angående införelse tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

(Forts.)

Med herr Vennersten förenade sig herrar *Jeansson* i Kalmar, *Thavenius*, *Söderberg* i Hobbörn, *Jespersion*, *Nilsson* i Bonarp och *Johansson* i Möllstorp.

Herr Lindgren i Skog: Herr talman, mina herrar! Då sackarin icke af medicinalstyrelsen kunnat påvisas vara skadligt för folkhälsan, och då jag icke tror, att några allmogemän, eller kvinnor åtminstone, köpa in socker för dess näringsvärde och ännu mindre sirup och andra kryddor, som afse att sätta smak på födoämnen, så kan jag för min del icke anse eller ens tro, att denna kammare skulle kläda de svenska matmödrarna i en sådan tvångströja, att de icke skulle kunna få köpa en krydda eller ett sötämne för att sätta smak å eller konservera de födoämnen, som de tillaga.

Då så icke är förhållandet, skall jag icke upptaga kammarens tid, utan helt enkelt yrka afslag å utskottets hemställan, och detta i synnerhet så länge som det finnes andra artiklar, både tobak och alkohol, som säljas och hvilka — det är känt och erkänt — äro skadliga för folkhälsan och till och med skadliga för statens intressen. Staten får ju nämligen bygga fängelser och hålla fångvård etc. Men denna oskadliga sak skall icke tillåtas! Låtom oss sätta en gräns för förfalskning af tillagade födoämnen, som gå i handeln, men låt dem i hemmen använda födoämnen efter behag, så länge det icke är påvisadt, att de äro skadliga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Olofsson: Herr talman! Det var med anledning af herr Vennerstens yttrande, som jag begärde ordet. Han hänvisade tillbaka till år 1902 och hvad som då uttalades i denna fråga. Jag vill härvidlag endast påpeka de statistiska siffror, som vi hafva i betänkandet.

1902 var ju förhållandet det, att sackarin hade börjat att användas i mycket stor utsträckning i svagdricksbryggerierna, och genom att använda sackarin vid tillverkning af svagdricka hade man kunnat få fram ett ganska smakligt svagdricka med ganska liten malthalt genom att få jäsning på drickat och smak på det. På det sättet användes sackarin mycket mera, än det egentligen skulle användas. Man hade i allmänhet den uppfattningen, att sackarin också var skadligt; och det måste blifva skadligt i synnerhet för barn, då man använder för mycket sackarin och för litet malthalt och således åstadkommer ett sådant dricka, som icke egentligen släcker törsten, utan kräfver, att man dricker än mer. På det sättet hade man då fått den uppfatt-

Om förord- ningen, att sackarin verkligen var skadligt för folkhälsan, och man
ning angä- begärde på samma gång en utredning, huruvida det var skadligt eller
nde införsel, icke. Nu har man emellertid fått bestyrkt det förhållandet, att
tillverkning sackarin egentligen icke är skadligt för folkhälsan. Att då förbjuda
och försälj- en vara, som icke är konstaterad vara skadlig, men däremot för många
ning af sacka- fattiga vara en verkligt billig krydda, kan väl icke vara riktigt. Nu
rin m. m. är det också så, att man nu får ett bättre svagdricka, i och för sig,
(Forts.) med en större malthalt, än man i allmänhet fick, då man använde
sackarin i själfva bryggerierna. När man själf sätter till lagom med
sackarin, blir det ett smakligare och bättre dricka, än man vid den
tiden hade.

För öfrigt användes sackarin jämväl vid sötning af lingon och annat, kanhända icke i så stor utsträckning, och allra minst ute på landsbygden. Hos landtmännen torde nämligen sackarin i allmänhet vara mindre känt. Men i de flesta industrisambällen, åtminstone i Norrland, användes ofta sackarin i de arbetande familjerna för att söta lingon. När, som sagdt, det icke är skadligt för folkhälsan, hvarför skall man då missunna den fattiga befolkningen att begagna en billig krydda?

Utskottet försöker med skäl — både möjliga och omöjliga, höll jag på att säga — att motivera sin ståndpunkt. Utskottet säger, att i Frankrike och England hafva läkarna sagt så och så: det »lärer» ändå kunna vara skadligt. Ja, det är mycket, som *lärer*. Det *lärer* vara skadligt att använda tobak, det *lärer* också vara skadligt att använda kaffe, om man använder det för mycket. Men om man använder det måttligt, kan det sättas i fråga, huruvida skadan är så pass stor, att man behöfver rentaf förbjuda sådana varor. På samma sätt är det nog också med sackarin. Då man använder detta måttligt, är det icke alls konstateradt, att det är för hälsan skadligt.

De siffror, som jag först nämnde, visa tydligt, att, sedan man fick bort användandet af sackarin i svagdricksbryggerierna, sackarininförseln minskats år från år. De tillgängliga siffrorna för de tre sista åren visa, att införseln utgjorde år 1907 3,915, 1908 3,733 och 1909 3,727 kilogram. Införseln har alltså krupit ned så småningom. Men medan sackarin fick användas i svagdricksbryggerierna, var införseln betydligt större. År 1902 t. ex. hade man en införsel af 115,900 kronors värde. Men sedan dess har, som sagdt, införseln minskats år från år. Hvilket skäl finnes då egentligen, sedan man 1902 förbjöd sackarins användande i svagdricksbryggerierna, att nu bifalla den kungl. propositionen? Saken klarades 1902, och därmed kan det vara nog.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Anledningen, hvarför jag inom utskottet gifvit min röst till förman för Kungl. Maj:ts proposition, är icke den, att jag har någon synnerlig medömkan med sockerindustrien här i landet eller anser, att denna industri drabbas af en så ofördelaktig skattelagstiftning, att man ur den synpunkten bör antaga Kungl. Maj:ts föreliggande proposition. Anledningen till, att jag gifvit min röst till förman för denna proposition, äro de skäl, som på sin

tid föranledde 1902 års Riksdag att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning af frågan och som återfinnas i utskottsbetänkandets motivering.

Den förste ärade talaren, herr Wilson, förebrädde oss icke-reservanter, att vi icke togo hänsyn till den fattiga delen af landets befolkning. Och nu senast yttrade herr Olofsson följande: hvarför missunnar utskottsmajoriteten den fattiga befolkningen detta billiga sötningssämne? Jag hoppas, att herrarna litet hvar tro, att vi, som tillhöra utskottsmajoriteten, hafva samma medömkan med de fattiga här i landet som någonsin utskottsminoriteten. Jag ber att till alla delar få instämma i herr K. G. Karlssons protest mot hvad här sagts, att det förslag, som här har tillstyrkts af bevillningsutskottet, icke kan uppfattas annat än som ett hån mot de fattiga. Det är många af de nuvarande riksdagsmännen här i kammaren, som deltog i ärendets behandling inom andra tillfälliga utskottet vid 1902 års riksdag, bland andra herrar Fridtjuf Berg och Ericsson i Vallsta; utskottet framhöll då med skärpa, att man visserligen kallar sackarinet »den fattiges socker» och att detta ej bör onödigt fördyras, men att den mindre bemedlade dock icke bör rentaf förledas att använda sina blygsamma inkomster till förvärfvandet af varor utan näringsvärde. Han bör i stället, om möjligt, skyddas mot bedrägliga näringsidkare.

Det är med en viss förvåning jag märkt, såväl i bevillningsutskottet som nu senast under diskussionen här i afton, att flera kända och framskjutna nykterhetsvänner yttrat sig mot propositionen och mot utskottsbetänkandet samt framhållit önskvärdheten af att landets befolkning först och främst erhöle så billiga läskedrycker som möjligt. Andra kammarens andra tillfälliga utskott vid 1902 års riksdag, som nästan uteslutande, eller åtminstone hufvudsakligen, bestod af organiserade nykterhetsvänner, framhöll däremot med skärpa följande ord i motiveringen till sitt utlåtande: »I samband härmed må här antydas de olägenheter, som kunna uppstå för den för vårt land så ytterst viktiga nykterhetsrörelsen, om svagdricka och öfriga icke berusande läskedrycker genom sackarintillsats försämrats.» Jag trodde verkligen, att det äfven för nykterhetsvännerna, nu liksom då, skulle vara af samma intresse, att det tillhandahölles för allmänheten så goda läskedrycker som möjligt. Jag är öfvertygad om, att den person, som vill gå in på ett kafé eller ett konditori och köpa en flaska sockerdricka eller lemonad, icke får denna flaska ett öre billigare därför, att den har en tillsats af sackarin och icke innehåller verkligen socker i sackarinets ställe.

Vi veta alla, att det här i kammaren finnes en högt aktad ledamot, professor Curt Wallis, som icke allenast mycket energiskt deltagit i nykterhetsarbetet, utan äfvenledes ingående har ägnat sig åt studier rörande folkhälsan samt arbetat på frågor, som ligga detta spörsmål synnerligen nära. Det skulle därför för oss litet hvar vara synnerligen intressant få höra till hvilket resultat herr Wallis kommit rörande sackarinet.

Men för mig har verkligen en bidragande orsak till min ståndpunkt varit den statsfinansiella synpunkten. Det kan jag, mina herrar, icke neka till. Nu framhöll herr Eriksson i Grängesberg, att herr

Om förordning angående införande af tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.*

(Forts.)

statsrådet och chefen för finansdepartementet nog beräknat importen af sackarin alltför hög, när han antager, att staten genom denna import gått förlustig en sockerskatt, uppgående till bortemot en half miljon kronor. Men, mina herrar, jag tror, att det är få artiklar, som importeras hit till landet, om hvilkas kvantitet man kan med större osäkerhet yttra sig om än denna artikel. Sackarinet är, som redan påpekats, 400 å 500 gånger sötare än socker. Och därför behöfvas oftast så orimligt små kvantiteter. Det är därför helt naturligt, att det finnes många, som anse med sin fördel förenligt att importera denna artikel i små kvantiteter som »prof utan värde», då varan ej förtullas. Enligt upplysningar, som jag erhållit från många håll, pågår här i landet en mycket stor dylik trafik. Med afseende å hvad herr Eriksson i Grängesberg vidare yttrade, ber jag få säga, att det alltid är glädjande, när man här i kammaren får höra, att det finnes personer, som hafva förtroende till, att näringsidkarna och köpnännen följa de författningar och lagar, som här stiftas. Jag tror också, att man har all anledning antaga, att det äfven i detta fall, liksom i andra, skall blifva regel. Men jag är dock öfvertygad om, att man i vissa fall snart nog skulle göra samma erfarenhet här som i Tyskland, och att det icke skulle vara möjligt att genomföra en tillfredsställande lagstiftning, sådan som herr Eriksson i Grängesberg här framhållit i sin motion, nämligen att endast genom att höja vitet förhindra användandet af sackarin vid tillverkning och försäljning af närings- och njutningsmedel.

Jag tror äfvenledes, att herr Wilson har något så när rätt, när han säger, att c:a 90 procent af den sackarin, som importeras, användes vid läskedrycksfabrikationen. Men om så är fallet, mina herrar, så kan man vara öfvertygad om, att denna kvantitet, om föreliggande proposition antages, kommer att ersättas af socker. Ty icke skulle följderna blifva den, som herr Eriksson i Grängesberg trodde, att en massa läskedrycksfabrikanter skulle nedlägga sin fabrikation endast därför, att de förbjödes använda sackarin vid sin tillverkning. Skulle verkligen en eller annan göra det, kommer detta naturligtvis endast att ha till följd, att en och annan större fabrik ökar sin produktion i motsvarande grad.

Det har dessutom framhållits af herr Wilson som ett skäl mot den af Kungl. Maj:t föreslagna lagen, att densamma skulle i hög grad försvåra för de sjuka att skaffa sig den kvantitet sackarin, som de till följd af sin sjukdom, sockersjuka eller något annat lidande, behöfde. Han framhöll, hurusom förhållandena här i landet äro helt annorlunda mot i utlandet. Afstånden till närmaste apotek äro mångstades stora, speciellt i Norrland. Men som herrarna torde finna af § 5 i förslaget till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m., finnes det i mom. c) en bestämmelse därom, att den person, som vill köpa sackarintabletter, icke behöfver något recept. Han behöfver icke själf gå till apoteket, utan han har endast att insända en skriftlig rekvisition på 100 tabletter. Använder han en så stor kvantitet, som herr Wilson talade om, på en tid af 14 dagar, så behöfver han endast skriva till apoteket hvar 14:de dag för att få sig tillsänd utan recept denna kvantitet. Moment

b) innehåller dessutom föreskrift, när man kan erhålla sackarin i större mängd, då recept behöfves. Jag kan icke finna annat, än att den kungl. propositionen äfven i detta afseende är så liberal, att man icke har någon orsak att klaga häröfver. Herrar K. G. Karlsson och Vennersten ha förut i sina anföranden framhållit en del andra synpunkter, till hvilka jag fullt ansluter mig.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

(Forts.)

Dels på grund af hvad utskottet anført i sin motivering, dels ock på grund af hvad jag nu yttrat, ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Pålsson* och *Andersson* i Skifarp.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då jag fick se detta lagförslag, hvilket jag gärna vill beteckna såsom ganska drakoniskt, undrade jag, hvad som egentligen inträffat, eftersom man fått en sådan lag på Riksdagens bord. Enligt detta förslag, skall den, som försöker importera sackarin, böta ända upp till 500 kronor. Vi veta alla, att man får begå rätt stora brott för att få böta så mycket; man får supa sig dödfull och behandla en medmänniska ganska illa, men man behöfver ändå icke böta så mycket som 500 kronor. Jag tänkte verkligen, att jag skulle få höra något, som inträffat med anledning af denna sackarinimport, att den varit till någon skada för mänskligheten eller sådant. Nu har jag emellertid vid ett tillfälle hört en professor, som t. o. m. anses vara sakkunnig på detta område, förklara, att sackarin icke alls är skadligt för hälsan, och det står icke i utskottsbetänkandet och ej heller har någon sagt, att någon människa haft ondt af sackarin. Hvad är det då, som det här egentligen är fråga om? Jo, mina herrar, det är den gamla striden, som icke begynt i dag, nämligen striden mellan ölbryggare och svagdricksbryggare, och det är sockerfabrikanter och andra agrarer, som ha intresse af den. Det är därför, man hänvänt sig till Tyskland för att få veta, huru agrarerna där ha gjort. De ha visst där lyckats få igenom ett sådant förbud som det nu ifrågasatta, och man menar nu, att vi skola följa Tysklands exempel här hos oss. Jag skulle verkligen beklaga, om något sådant hände.

Man har nu sökt att beräkna den förlust, som statsverket skulle lida genom importen af sackarin. Man har därvid dock icke sagt någon bestämd siffra, utan i rundt tal angifvit denna förlust till nära en half miljon kronor. Ja, det är ju mycket, som importeras hit till vårt land och som icke drager någon tull, men icke får man väl därför räkna den omständigheten, att sådana saker icke förtullas, såsom innebärande en förlust för statsverket eller nationen, ty denna tullfrihet har ju i alla fall kommit konsumenterna till godo. Sackarin är ju billigare än socker, och alltså tjäna konsumenterna på att köpa sackarin, äfven om statsverket icke direkt får någon vinst däraf. Såvidt jag vet, är det ju icke någon tull på sackarin för närvarande, och då förstår jag icke, huru ens en finansminister skall kunna räkna ut, huru mycket staten förlorar på importen af denna vara, ty det är väl svårigheter att få en pålitlig siffra på denna import. Jag vill här-

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

med visst icke uttala något klander emot något statsråd, men det förefaller mig, som sagdt, som om det vore omöjligt äfven för en finansminister att göra en dylik beräkning. De, som förlora på denna import, äro naturligtvis sockerfabrikanterna, och om man ger akt på instämmandena här i kammaren, skall man äfven finna, att det är de, som producera betor och socker, som egentligen äro mest för denna lag.

Jag tror och hoppas emellertid, att icke Andra kammaren nu, då vi skrifva 1911, skall vilja gå med på att införa en sådan drakonisk lagstiftning som denna, särskildt i betraktande af att det är så lätt att öfverträda denna lag, synnerligast för dem, som resa på utlandet, då man ju i alla fall kan befara, att de icke skola komma att tänka på de 500 kronornas böter. Att lagstifta så, att, om en person har en liten sackarinbit i fickan och detta upptäckes vid en resa från utlandet, han då skall betala möjligen ända upp till 500 kronor för den saken, är väl det mest orimliga man kan tänka sig, ty icke gör man väl någon människa skada med en sådan import, utan snarare tvärtom nytta.

Det har också anförts, att sackarinet icke har något näringsvärde, och att man därför bör skydda fattigt folk för denna vara, så att de slippa äta den. Ja, hade man alltid så mycket bekymmer om de fattiga, som man har i denna fråga, då skulle det icke gå någon nöd på dem. För min del tror jag emellertid icke, att det är något bekymmer för de fattiga, som här spelar in, utan de bekymmer, som man här har, de gälla, som sagdt, sockerfabrikanterna och ölbryggarne — det är egentligen där, skon klämmer. För min enskilda del vill jag dock icke bidraga till att öka dessas inkomster, ty de lära ha rätt bra inkomster i alla fall. Jag tror, att staten uppoffrat mycket mera penningar på dessa herrar nere i Skåne än på dem, som köpa sackarin och använda det till läskedrycker.

Med anledning af hvad jag nu yttrat ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Den siste ärade talaren frågade, hvad som var anledningen till, att detta lagförslag nu blifvit framlagdt för Riksdagen. Ja, det har redan förut lämnats upplysning om den saken; jag skall emellertid på grund af den siste talarens fråga be att få åter erinra därom. Anledningen är den, att Riksdagen begärt ett lagförslag i detta ämne, och denna begäran har utgått ifrån Andra kammaren. En motion väcktes i Andra kammaren år 1902, däri en dylik begäran framställdes; denna motion blef enhälligt tillstyrkt af det utskott, som hade att behandla densamma och af hvars medlemmar vi nyss hörde en del nämnas; sedan blef förslaget om en skrifvelse enhälligt godkänt af Andra kammaren och Andra kammarens beslut godtogs sedan ifrån Första kammarens sida — så har denna skrifvelse kommit till stånd. I allmänhet brukar ju Riksdagen icke vara så synnerligen nöjd, för den händelse Kungl. Maj:t utan vidare lägger en skrifvelse på hyllan — i synnerhet om den är hållen i så pass bestämda ordalag, som fallet var med nu ifrågavarande skrifvelse — utan att för Riksdagen framlägga ett förslag

i det syfte, som Riksdagen själf sålunda angifvit. Det har därför verkligen varit till min ganska stora förvåning, som jag här fått på sätt och vis uppbära klander för, att detta lagförslag blifvit framlagdt. Jag skulle verkligen för min del ha trott och tror det fortfarande, att jag skulle ha varit mera förtjänt af klander, om jag icke framlagt något dylikt förslag. Men den saken öfverlåter jag naturligtvis åt kammaren själf att bedöma.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

Anledningen till, att detta förslag däremot icke kommit fram långt före detta, som det skulle ha kunnat vara mera rimligt att fråga efter, är helt enkelt den, såsom här också antydts, att tiden omedelbart efter det att denna skrifvelse kom in till Kungl. Maj:t och äfven de närmast därpå följande åren aftog importen af sackarin i en sådan omfattning, att man hade anledning att tro, att den rent af var på upphållningen, och under sådana förhållanden var det ju icke värdt att med den mängd af ärenden, som i öfrigt, just på grund af skrivelser från Riksdagen, hvilade icke minst på finansdepartementets bord, taga itu med en fråga, som syntes lösa sig af sig själf. Sedermera under de följande åren — och i det afseendet ber jag att få rätta en uppgift, som här i kväll blifvit anförd i motsatt riktning — har emellertid importen af sackarin åter ökats. Vi finna sålunda af hvad som står återgifvet på sidan 8 i utskottsbetänkandet, att importen af sackarin år 1904 endast uppgick till 2,706 kronor mot 58,000 kronor år 1903; år 1907 hade värdet af importen stigit till 35,235 kronor för att 1908 uppgå till 33,597 kronor och 1909 till 33,543 kronor. Det synes sålunda, som om en ökning här skett och som om den ökade förbrukningen vore ganska konstant. Under sådana förhållanden fans det ju ingen möjlighet att komma ifrån framläggandet af det lagförslag, som Riksdagen i detta hänseende begärt.

Skälen, hvarför man skulle framlägga detta förslag, och skälen, hvarför det borde accepteras, har Riksdagen själf gifvit; jag har icke anfördt ett enda skäl utöfver de, som Riksdagen själf anförde i sin skrifvelse af år 1902. Är det så, att någon medlem af kammaren nu underkänner det ena eller andra skälets giltighet härvidlag, så underkänner han i och med detsamma giltigheten af de skäl, som från kammarens egen sida anfördes vid framställandet af begäran om utredning och förslag i detta ämne. Är det så, som den siste ärade talaren här sade, att hela detta förslag kommit till för sockerindustriens och bryggerinäringens främjande, beror detta på, att kammaren 1902 ansåg, att sockerindustrien och bryggerinäringen borde främjas. Nu har jag för min del den uppfattningen, att kammaren då icke hade den meningen, och jag anser, att det icke heller är meningen med förslaget, sådant som det här föreligger. Anledningen till att en sådan tanke kunnat springa upp är att söka däri, att Andra kammaren och sedan Riksdagen i sin skrifvelse talat såväl om sockerindustriens som om, ja, icke bryggerinäringens, det erkänner jag, men jordbrukets intressen och dessutom äfven de statsfinansiella intressena. Att på grund däraf påstå, att detta lagförslag framkommit speciellt för att tillgodose sockerindustriens och bryggerinäringens intressen, är, anser jag, att vända upp och ned på förhållandena. För min del har jag nämligen den uppfattningen, att den innersta anledningen till hela

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.*

(Forts.)

detta förslag är att söka i hvad som redan förut framhållits från deras sida, som här varit förespråkare för utskottets mening, nämligen i en önskan att befria allmänheten från ett medel, som befunnits icke ha något mot kostnaden svarande värde. Det har här sagts, att sackarin är så billigt och att man icke bör missunna dem, som njuta af detta medel, att få det. Nu ber jag att för min del få säga, att jag anser det för min del icke vara riktigt att säga, att endast därför att en sak är billig bör man ovillkorligen låta folk komma i tillfälle att köpa den. Det beror väl dock på, om den är så billig, att den motsvarar värdet; men om värdet är intet — och det synes mig vara tämligen klart, att så är förhållandet i detta fall — borde priset också vara ingenting, för att pris och värde skulle motsvara hvarandra, men så är ju icke här händelsen. Under sådana förhållanden är priset å sackarin icke billigt, utan man köper det tvärtom ganska dyrt. Därtill kommer en annan sak, som påpekats från kompetent håll, där man tyckes väl känna till dessa frågor, nämligen från skånska handelskam-marens sida, som därtill fått särskild anledning, därför att skånska läskedrycksfabrikanterna — observera det är inga bryggare, utan läske-drycksfabrikanter — gjort framställning om denna sak hos skånska handelskammaren. Dessa läskedrycksfabrikanter, som tillverka unge-fär 20 procent af landets läskedrycker, hade begärt, att de skulle få detta förbud för att bli skyddade i konkurrensen från andra håll mot användningen af sackarin. Därvidlag har nu framhållits, hurusom det visserligen är sant, att det är mycket billigare att använda sacka-rin än socker, men att det alldeles icke är säkert, att denna prisbillig-het kommer konsumenten till godo, utan att det i många fall är ganska antagligt, att det motsatta förhållandet äger rum. De, som ha godt däraf, äro väl fabrikanterna, som använda sackarin i sin tillverk-nings, och i detta fall icke de mest lojala fabrikanterna, under det att allmänheten ofta nog får betala varan med precis lika högt pris, som den skulle ha fått betala, därest den innehållit det värdefulla sockret. En sådan prisbillighet är naturligtvis icke från något håll eftersträf-vansvärd. Jag tror sålunda, att den omständigheten är värd att tagas i betraktande.

Vid framläggande af förslag, som grunda sig på Riksdagens egen begäran, har Kungl. Maj:t naturligtvis velat se på den erfarenhet, som man vunnit i andra länder på ifrågavarande område, då vi icke själfva ha någon sådan erfarenhet. Hvad har man då funnit här i detta fall? Jo, man har funnit, att man försökt gå den vägen, att man först för-bjudit användningen af sackarin, med mindre än att på etiketten satts ut, att sackarin användts, alldeles så som herr Eriksson i Gränges-berg här önskar. Man har, som sagdt, försökt att gå den vägen, men man har funnit, att det alldeles icke går för sig. År 1898 beslutades en dylik lag i Tyskland, men redan år 1902 beslöt man där att gå en annan väg, nämligen att direkt förbjuda användningen af sackarin, då det visade sig, att 1898 års lag icke kunde upprätthållas. Detta sammanhänger, tror jag, ganska mycket med den omständigheten, att sackarin tar så rysligt liten plats, såsom den siste ärade talaren nämnde om, och att det därför är tämligen lätt för dem, som vilja begagna sig af detta ämne, att kunna erhålla det på ett sätt, som icke är lätt

att upptäcka. Men just däri har man att söka anledningen till, att straffet måst sättas så högt, som här gjorts; i det förhållandet, att det är så svårt att upptäcka en öfverträdelse af ett sådant förbud, måste anses ligga en synnerligen försvarande omständighet. För lagen i detta afseende skall kunna verka något så när afskräckande, måste man taga till ett sådant straff. Jag tror, att vill man saken, måste man ha en dylik straffsats; det är en alldeles gifven följd af själfva saken i öfrigt.

Jag ber att till sist, med anledning af att ett så stort antal nykterhetsvänner här talat till förmån för sackarinets bibehållande, blott få hänvisa till hvad som i den delen anfördes vid 1902 års riksdag. Då yttrades bland annat — det återfinnes å sidan 9 i utskottets betänkande. — »I samband härmed ville Riksdagen antyda de olägenheter, som hotade den för landet så ytterst viktiga nykterhetsrörelsen, om svagdricka och öfriga icke berusande läskedrycker genom sackarintillsats försämrades.» Jag tror, att det fortfarande finnes fog för den uppfattningen, och det är denna synpunkt, som hufvudsakligen legat till grund för Kungl. Maj:ts framställning, äfven om icke Kungl. Maj:t och allra minst finansministern kan ha så särdeles mycket att invända emot, att statsverket såsom en följd af denna lagstiftning får blättre inkomster af sockertillverkningen. Jag tror, att den siste ärade talaren vid närmare besinning skall kunna komma på trafven, hur man kan komma till att beräkna, att statsverket kan få litet mera inkomst af sockret, för den händelse att man förbjuder ett sötningsämne af sackarinets beskaffenhet, som är 4- å 500 gånger sötare än sockret.

Den siste talaren frågade, hvad det vore för nytt, som inträffat och som gifvit anledning till detta förslag. Jag vill å min sida fråga: Hvad nytt har inträffat, sedan Riksdagen 1902 skref och begärde detta förslag? För så vidt jag kan förstå, har icke någonting nytt i den delen inträffat, och under sådana förhållanden må herrarna förlåta mig, att jag icke kunnat tro, att ett så starkt motstånd skulle väckas just från denna kammars sida, då kammaren varit upphöfvet till begäran om en lagstiftning i detta ämne.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Det har redan anförts så många skäl för reservationen, att några nya knappast kunna uppletas. Då nu kammaren med uppmärksamhet följt debatten, antager jag, att kammaren funnit, att de skäl, som framförts för afslag å den kungl. propositionen, äro så tungt vägande gentemot de skäl, som framförts för bifall till densamma, att intet tvifvel borde uppstå om, att ett afslag å propositionen för närvarande är fullt befogadt.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af ett yttrande af herr Röing, då han nämligen sade, att hufvudskälet för bifall till förslaget för honom vore de statsfinansiella hänsynen. Det förvånar mig på det högsta, att just han är så mån om staten nu, när det är fråga om sackarinet. Jag vill blott erinra om, hvilken ställning herr Röing intog, då vi för icke så länge sedan behandlade en annan fråga, som äfven berörde detta område, nämligen frågan om tull på sirup, hvilken också är ett sötningsämne och i hög grad kan ersätta sockret.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.*

(Forts.)

Då man nämligen i vintras fick höra, hurusom man i tullen börjat att tullbehandla sirup efter nya metoder, som inneburo, att dubbelt så hög tull uttogs för viss sorts sirup, än som förut varit vanligt, då ingrep herr Röing genast och det med kraft. Han påvisade, att detta var ett attentat mot de minst bärkraftiga i landet, ett attentat, som fördyrade ett sötningsämne för de små och för dem, som icke hade råd att så begagna sig af det dyra sockret, som de eljest skulle önska. Då talade icke herr Röing om några statsfinansiella skäl. Jag tror dock, att man då skulle ha kunnat använda samma skäl som herr Röing nu till försvar för den nya tullbehandlingen, ty sirup är en vara, som användes i stor utsträckning och som i hög grad ersätter socker. Jag tror således, att herr Röing gör sig skyldig till en stor inkonsekvens, då han på detta sätt uppträder än si och än så.

Nu sade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att han för sin del icke hade några särskilda skäl för den kungl. propositionen, utan att han, såsom han förklarade, framlagt denna proposition endast med anledning af Riksdagens skrivelse. Jag tror också detta, och jag har sagt det i utskottet och vill äfven säga det nu, att Kungl. Maj:t framlagt detta förslag endast för att bli af med en riksdagsskrivelse, som flere år legat på regeringens bord, något som jag icke alls förvånar mig öfver. Några särskilda motiv, som äro bärande för förslaget, ha emellertid icke framförts. Men då kan man fråga: Huru förhåller det sig då med de motiv, som Riksdagen framförde för nio år sedan? Jo, då skulle man lagstifta för att skydda sockerindustrien, för att skydda jordbruket, främja nykterheten o. s. v. Se vi då på, huru det ställer sig för sockerindustrien, så har ju densamma, trots det att vi icke haft något sackarinförbud, oupphörligt gått framåt; sockerproduktionen har ökat år ifrån år och jordbruket har i samma mån kommit i åtnjutande af de fördelar, som följa med betodlingen o. s. v. Hur är det då med nykterhetens intresse härvidlag? Ja, vi ha ju varit med om att stadga förbud för bryggarne att begagna sackarin i svagdricka, och jag kan därför icke finna, att det skälet kvarstår. Af statistiken framgår ju, såsom här redan blifvit sagdt, att vid den tidpunkt, då Riksdagen aflät sin skrivelse i sackarinfrågan, var importen af sackarin afsevärdt stor, och man trodde sig då ha anledning befara, att den skulle oupphörligt ökas. Man skrämde oss äfven med talet om, att sackarin var så hälsovådligt. Jag var själf med och röstade för bifall till skrivelseförslaget 1902, det erinrar jag mig mycket väl, och jag var äfven med om att förbjuda sackarinets användning vid bryggerierna. Under de många år, som gått sedan dess, har emellertid läkarvetenskapen icke kunnat finna, att sackarin är hälsovådligt, och allmänheten har äfven börjat inse, att den kan använda sackarin utan risk för hälsan. Äfven i min hemtrakt finnes det några få personer, som begagna sackarin, och de ha funnit det vara till stor fördel, särskildt vid sötning af skogsbär. De använda vid sötningen socker för de bär, som de i första hand skola använda, men de bär, som de skola spara någon längre tid, sötas med sackarin, just därför att bären då stå sig längre, än om man begagnar socker, ty i senare fallet utsättas de för jäsnings, om de få stå någon längre tid, hvilket däremot undgås, för den händelse sackarin användts.

Jag har under hela den tid, då sockerbeskattningsfrågan stod på dagordningen, ifrat för, att man skulle få en lägre sockerskatt och lägre sockertull, på det att allmänheten måtte få råd att använda socker vid sötning af skogsbär. Jag anser, att det är en stor nationalförlust, att man icke kan använda skogsbären i så stor utsträckning, som vore möjligt, därest man hade ett billigt sötningsämne. I sackarinet har man just ett sådant, och erfarenheten visar, att dess användning icke medför någon fara vare sig i det ena eller andra afseendet.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

(Forts.)

Här står man nu och målar hin på väggen för att sedan få tillfälle att piska honom. Här säges, att det och det skall inträffa, om det föreliggande förslaget afslås, trots det att statistiken för de senaste tio åren tydligt visar, att någon fara ej är å färde på grund af sackariniimporten. Och jag frågar därför: hvarför skall man lagstifta förr, än verkligen ett behof däraf föreligger? Jag kan för min del icke finna, att det är någon rim och reson i en sådan bevisföring, som särskildt herr Vennersten här använde. Jag aktar denne ärade talare högt, och i vanliga fall har han starka skäl att åberopa för sina åsikter, men denna gång anser jag honom verkligen misslyckad, synnerligast då han sade, att det var för den stora allmänhetens skull, som han uppträdde för förslaget. Ja, om man skulle fördela dessa få kilogram sackarin emellan den stora allmänheten, så finge allt hvar och en, tror jag, bra litet och man skulle säkert icke lida ringaste men däraf. För resten, om man skulle börja att lagstifta för att skydda allmänheten för farorna vid begagnandet af njutningsmedel och förbjuda dessa, tror jag, att man får börja på helt andra områden. Jag vill icke här angifva några sådana, men nog ligger det bra nära till hands, att man med allvar och kraft då börjar att lagstifta på ett annat område, där allmänheten verkligen lider under trycket af den mara, som i hög grad förstör folket, men där Riksdagen hittills visat sig ganska likgiltig.

Vidare sade herr finansministern, att sackarinet var en bedräglig vara, den har intet värde, och därför kastar man bort de penningar, som man ger ut för sackarinet. Ja, skall man resonera på det sättet, så är det väl samma förhållande med alla kryddor, som icke hafva något näringsvärde; och man skulle kunna räkna upp en hel massa sådana på olika områden. Men, det är ju så med oss människor, att vi vilja hafva litet kryddor till maten. Det fins en hel del saker, som bli ganska njutbara, bara de lämpligen kryddas. Här är det just fråga om en sådan krydda; och då menar jag, att den har ett värde, och ett icke så litet sådant.

Herr talman, jag skall icke trötta kammaren längre, utan skall, på de skäl, som anförts för reservationen, be att få yrka bifall till densamma.

Herr Sandström: Herr talman! Jag är närmast uppkallad af herr Vennerstens anförande; men innan jag ingår på att bemöta detta, ber jag att för min del få säga, att jag ingalunda tillhör dem, som betrakta den föreslagna lagen som ett hån mot de fattiga. Tvärtom anser jag, att det nog icke för regeringen saknats skäl att framlägga ett lagförslag med sådant syfte, som här skett, särskildt i den åberopade

Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.

(Forts.)

riksdagsskrifvelsen. Men en annan sak är, att, när nu lagförslaget föreligger, man måste taga i öfvervägande, huruvida öfvervägande skäl tala för dess antagande eller dess förkastande, och att man därvid icke kan vara strängt bunden af hvad Riksdagen uttalat i frågan för åtskilliga år sedan.

Herr Vennersten började med att förklara, att han i denna sak icke ville fästa sig vid sockerindustriens intresse, icke heller vid jordbrukets intresse och icke heller vid det statsfinansiella intresset; utan han ville fästa sig endast vid hvad som för honom var den afgörande hufvudsaken, folkhälsans och allmänhetens intresse. Jag tror, att den ärade talaren gjorde mycket klokt i att utesluta dessa de tre första synpunkterna, som han berörde. Sockerindustriens ekonomiska intresse har ingen särskild klang i denna kammare, och vi kunna vara ense om att den industrien reder sig ganska bra. Jordbrukets intresse har en mycket stark resonans i denna kammare; men jag tror ändå, att det icke pretenderar mera af sockerindustrien och betodlingen, än hvad som motsvarar dessa näringars *naturliga* utveckling och betydelse för landet. Statens finansiella intresse står ännu en grad högre, detta statsintresse, som på sackarinimporten uppges förlora åtskilliga hundratusen kronor, kanske inemot en half million kronor om året; men om man betänker, hvilka det är som skulle betala denna halfva million och att den skulle komma att tagas från dem som förbruka sackarin i stället för socker, det vill säga af de fattigaste befolkningslagren, då tror jag man icke bör alltför mycket klaga öfver denna reducering af den direkta statsinkomsten.

Jag tror alltså, att herr Vennersten gjorde klokt i att lämna dessa tre synpunkter å sido; men jag tror, att han skulle ha gjort ännu klokare, om han lämnat äfven den åberopade hänsynen till folkhälsans och allmänhetens intresse därhän; ty detta skäl är säkerligen icke starkare än de andra.

Till stöd för sin mening, att hänsyn till folkhälsan och allmänheten kräfver denna lag, anförde han, *dels* att sackarin efter hans mening är hälsoskadligt, *dels* att det icke äger något näringsvärde. I första afseendet medgaf han, att medicinalstyrelsen förklarat sig anse sackarin *icke* vara skadligt för hälsan, men han hade därom sin egen mening. Jag tror dock, att i valet mellan dessa båda auktoriteter — medicinalstyrelsen och herr Vennersten — vi få ställa oss på medicinalstyrelsens sida. Och då herr Vennersten vidare framhöll, att, äfven om sackarin är oskadligt, det dock finnes andra sötämnen, som bevisligen äro skadliga, och som jämväl skulle genom denna lag blifva förbjudna, så tror jag, att logiken då fordrar, att man inskränker lagen bara till de skadliga ämnena och lämnar de oskadliga i fred.

Hvad angår herr Vennerstens andra argument, eller att sackarin är en krydda, och intet näringsmedel, så får jag säga, att jag ändå undrar, om någon människa köper sackarin för dess näringsvärdes skull. Herr Vennersten talade om folkets hungerkänsla, och att denna icke tillfredsställes med sackarin. Men hvem köper läskedrycker för att stilla sin hunger? Och det är ju vid framställning af läskedrycker,

som sackarinet har sin hufvudsakliga användning. Jag tror därför, att försöket att försvara sackarinförbudet ur synpunkten af folkhälsans och allmänhetens intresse är i grund förfeladt.

Å andra sidan medför sackarinet såsom ett billigt råämne för tillverkande af läskedrycker och beredande af vissa näringsmedel för delar, som den nu föreslagna lagstiftningen skulle beröfva den fattigare befolkningen. Häremot invända både herr Vennersten och åtskilliga andra affärsmän, att, äfven om sackarinet är billigare än socker, detta i minuthandeln icke spelar någon roll, ty för läskedryckerna får nog betalas lika mycket i alla fall. Jag må säga, att jag verkligen är förvånad öfver att finna köpmän hafva denna uppfattning om de ekonomiska lagarna. Jag kan icke tänka mig att, om sackarinet är ett så afsevärdt billigare råämne än socker vid tillverkning af t. ex. läskedrycker, detta förhållande i längden skall kunna undgå att inverka på läskedryckernas pris. Antingen är det ju så, som somliga påstå, att läskedrycker, som tillsatts med sackarin, hafva sämre smak eller eljest sämre beskaffenhet, eller också är det så, att de smaka lika bra som läskedrycker, tillverkade med socker. I senare fallet kunna nog icke i längden de, som använda det dyrare råämnet socker, konkurrera med dem, som använda sackarin; utan då måste det bli en pris-sänkning öfver hela linjen. I det förra fallet åter, om de sackarinhaltiga läskedryckerna smaka sämre, ja, då kunna dessa läskedrycker icke i längden betinga samma pris som de bättre, äfven om det i ett eller annat fall ej ännu kommit att gå därhän. Man kommer alltså icke ifrån, att sackarinet är ett tillverkningsämne, som kommer att föranleda billigare läskedrycker och billigare näringsmedel.

Hvad är det då som det föreslagna förbudet innebär? Jo, i verkligheten innebär hela detta lagförslag, såvidt jag kan se, en ganska betänklig konsekvens af vårt tullsystem. Man har en skyddstull för socker, och när det så växer upp ett konkurrerande sötämne, som är billigare och sötare, tar man helt enkelt och resolut och förbjuder detta ämnes användande, för att på det sättet piska in alla konsumenterna under skyddstullen och det statsfinansiella intresset. Detta är en skyddstullssynpunkt, som är drifven så pass långt, att jag tycker, att vi måste reagera emot den.

Det har påpekats af en föregående talare, att de föreslagna straffsatserna äro mycket höga, och herr finansministern har därpå svarat, att de måste vara höga, därför att det blir så oerhördt lätt att kringgå denna lag. Jag undrar, om det icke finnes äfven en annan anledning till att straffbestämmelserna måst göras så orimligt stränga. Säkerligen har man vid förslaget utarbetande haft den känslan, att denna lag, som innebär ett förbud mot användande af ett oskadligt råämne för tillverkning af näringsmedel, kommer att sakna en verkligt fast grund i rättsinstinkten, man har haft en känsla af att frestelsen till att kringgå lagen kommer att bli mycket stark. Man har resonerat som så: sackarinets användande kommer icke att af allmänheten betraktas såsom något i sig brottsligt och straffvärdt; och då har man för att skaffa respekt åt lagen nödgats taga till straffet så mycket strängare. Jag tror, att just de höga straffbestämmelserna äro ett ytterligare

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

(Forts.)

Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.

(Forts.)

tecken till att man här befinner sig på en lagstiftningsväg, som icke är god.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr *Kronlund* instämde häruti.

Herr Kobb: Herr talman, mina herrar! Jag blef också uppkallad af herr Vennerstens yttrande. Det var med mycket stort intresse, som jag hörde, att han icke tänkte på sockerindustrien och icke på de statsfinansiella intressena i första rummet, utan att det var den stora allmänhetens intresse, som han satte främst; men det förefaller mig, som om hela den lagstiftning, han här förordade, dock var af något för mycket landsfaderlig natur, då det gäller ett ämne, som dock af medicinalstyrelsen anses vara icke hälsofarligt. Jag skulle vilja gratulera denna kammars nykterhetsvänner till en sådan bundsförvant i fråga om totalt rusdrycksförbud, som de komma att få i herr Vennersten; ty jag tycker, att hela den argumentation, som han framförde beträffande sackarinet, i ännu högre grad kunde tillämpas på brännvinet.

Herr Vennersten sade, att det här icke vore fråga om sackarinet ensamt, utan att det funnes äfven en del andra farliga sötämnen. Ja, det har redan den föregående talaren berört, att då bör lagstiftningen inskränka sig till dessa senare.

Vidare talade herr Vennersten om folkets behof af socker. Det synes mig emellertid, som om han där vid lag förväxlat smakämnen och näringsämnen. I fråga om sackarinet tror jag att det är endast ett smakämne; dess näringsvärde är omtvistadt, om det öfver hufvud taget ens finns något sådant. Herr Vennersten sade också, att det vi behöfva, det är icke ett sådant smakämne, utan det är verkligt socker; ja, men då vill jag säga herr Vennersten, att hvad vi behöfva, det är billigt socker, och jag hoppas, att herr Vennersten skall ägna all kraft åt att skaffa vårt lands fattigare befolkning ett billigare socker.

Det sades vidare, att man stöder sig på den utländska erfarenheten; och såväl herr Vennersten som herr finansministern talade om erfarenheten från Tyskland. Jag undrar emellertid, huruvida, då det gäller en fråga, där de smås i samhället intressen komma på spel, det är så lämpligt att vända sig till Tyskland; det synes mig, då man följt med den tyska riksdagens förhandlingar, icke precis, som om denna riksdags majoritet sett så synnerligen mycket på de smås intressen i Tyskland, utan som om det snarare varit på ett helt annat intresse.

Herr Vennersten medgaf, att det icke finnes någon sådan lagstiftning i England. Ja, jag tror, att man kan säga, att det är få länder i Europa, där sedan lång tid tillbaka såväl representation som regering så mycket tänkt på de smås i samhället som just i England.

Herr finansministern talade om 1902 års riksdagsbeslut. Det har också herr Sandström bemött; och man kan ju icke säga att vi här i denna stund kunna vara bundna af hvad som sades år 1902. Vi hafva rättighet att väga skälen för och emot det förslag, som nu föreligger, äfven om det är grundadt på en riksdagsskrivelse från år 1902.

Vidare sade herr finansministern, att det ju icke vore riktigt, att man skulle få använda sackarin, då detta ämne totalt saknade näringsvärde. Ja, vi veta, att sackarinet hufvudsakligen användes för tillverkning af läskedrycker; och det är redan påpekadt, och jag ber att ytterligare få understryka det, att då man köper läskedrycker, så är det icke för näringsvärdets skull. Det finnes alltså icke någon anledning att i detta sammanhang framkomma med den synpunkten.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

Så är det frågan om den illojala konkurrensen. Det har redan af den förste bland de talare, som uppträdt på samma sida som jag, framhållits, att vi alla önska, att den illojala konkurrensen så mycket som möjligt motarbetas, och jag har icke af hvad herr finansministern sagt kunnat känna mig öfvertygad om att detta icke är möjligt, äfven om man slår in på en sådan väg, som motionären angifvit, och ej går på rent förbud; man bör ju ej genast slå till med storsläggan. Nu säger herr finansministern, att man försökt hindra användningen af sackarin i Tyskland, genom att man på etiketten anmärkt, att det fanns sackarin i varan, men att detta icke lyckats. Ja, då får jag säga, att jag tycker att hvad som står här i den kungl. propositionen, eller rättare i den kungl. propositionens bihang, är ganska egendomligt. Där står: »Erfarenheten visade emellertid snart, att denna lag var fullständigt förfelad, hvilket äfven oförbehållsamt erkändes af regeringen. Någon sådan deklaration, som omnämnes i mom. 2) förekom öfverhufvudtaget ej.» Detta visar ju bara det, att man i Tyskland icke ens tyckes hafva försökt att använda någon sådan deklaration; men däraf kan man väl icke draga den slutsatsen, att det icke är skäl i att först försöka den här.

Vidare sade herr finansministern, att det var en annan svårighet med, att det icke var så lätt att upptäcka, om det fanns sackarin i en sådan vara. Jag vet icke, hvarifrån herr finansministern hämtat detta. Jag har vänt mig till en framstående kemist i Stockholm i denna fråga, och han har svarat, att det icke förelåg synnerligen stora svårigheter att upptäcka, om det finnes sackarin i läskedrycker.

Hvad slutligen det statsfinansiella skälet beträffar, så är det visserligen sant, att det här kan gälla $\frac{1}{2}$ million kronor för staten, men då denna halva million i så fall skulle tagas ut på indirekt väg, d. v. s. inflyta till staten därigenom, att sockerkonsumtionen ökades, hur mycket mera behöfver då icke tagas ut ur de fattiga medborgarnas fickor, för att man skall få in så mycket som $\frac{1}{2}$ million kronor i statskassan!

Till sist får jag säga, att när jag kom till § 9 i detta lagförslag och läste sådant som: »Beträdes någon med att innehafva sackarin utan att kunna visa behörig åtkomst därtill enligt de vid tiden för dess anskaffande gällande stadganden, böte från och med 5 till och med 50 kronor och hafve förbrutit varan,» jag intogs af undran, huruvida det verkligen kan finnas något annat sådant stadgande i svensk lag eller förordning, att innehafvandet af en vara, som icke är hälsofarlig och icke giftig, belägges med sådant straff.

Herr talman! Jag ber att få förena mig i yrkandet på bifall till reservationen.

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacka-
rin m. m.*

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Det är endast ett par uttalanden af den siste ärade talaren, som jag icke kan låta gå förbi obesvarade.

Det påstods, att det icke skulle vara så helt med hvad jag sade om, att i Tyskland man försökt en sådan lagstiftning som denna, men att det icke lyckats att få densamma effektiv, och som bevis därpå upplästes några ord, som återfinnas i den kungl. propositionen sid. 24 därom, att någon sådan deklaration, som omnämnes i mom. 2 i referatet af 1898 års lag, öfver hufvud taget icke förekommit. Detta lade den ärade talaren ut så, om jag fattade honom rätt, att man icke alls försökt — från myndigheternas sida förmodar jag han menade — att ge deklarationsformulär att fylla i. Naturligtvis är det icke heller fråga om något deklarationsformulär; något sådant står icke omtaladt i mom. 2. Hvad som omtalas i mom. 2 det är, att närings- och njutningsmedel, vid hvilkas framställning konstgjorda sötmedel användts, endast få saluhållas under en beteckning, hvaraf detta förhållande tydligt framgår. Detta är den deklaration som förekommer; det är just denna beteckning på etiketten, som några rader längre ned kallas deklaration. Det var sålunda en förklaring på etiketten, att innehållet är tillsatt med sackarin, som det ålåg fabrikanten att afgifva. Men det visade sig omöjligt att få fabrikanterna att afgifva en sådan förklaring om innehållet, fastän innehållet var bemängdt med sackarin. Det var just detta, att bestämmelsen icke visade sig vara effektiv, som gjorde, att man i Tyskland frångick detta sätt att hindra illojal användning af sackarin samt nödgades slå in på den rena förbudsvägen. Det är denna erfarenhet, jag ansett, att man borde göra sig tillgodo här, när man lade fram ett förslag, med hvilket man syftade till samma mål, som man i Tyskland sökt uppnå med just denna lag af år 1898, men som man där funnit sig icke kunna nå annat än genom lagen af 1902, med ett rent förbud.

Hvad vidare talaren sade därom, att man icke skall anföra exempel från Tyskland, därför att tyska riksdagen icke skulle visat sig mån om de mindre bemedlade, vill jag säga, att det har icke med den saken att göra, ty här är endast fråga om effektiviteten af de tyska bestämmelserna. Motiven för dessa tyska bestämmelser ha icke med detta att göra, utan det är fråga om, huruvida det, man i Tyskland bestämt, varit effektivt. Det befanns icke vara förhållandet, utan man har därför måst gå på rent förbud. Därför ansåg man sig här böra begagna sig af denna erfarenhet och besluta sig för förbudsvägen.

För öfrigt undrar jag, om den ärade talaren kommer att ha samma uppfattning, att man icke bör följa Tysklands exempel, när frågan om ålderdomsförsäkringen kommer före.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag inser, att kammaren nu tröttnat på att höra mera i detta ärende, får jag dock anhålla om ett par minuters uppmärksamhet. Det har nämligen riktats en så skarp kritik mot uttalanden från deras sida, som försvarat utskottet, att man kanske äger rätt begära att få svara något därpå.

Jag vill då säga, att det synes mig egendomligt, att man skall behöfva taga till sådana medel för att nedgöra en motståndares skäl, som en ärad talare på värmlandsbänken begagnat sig af, ett sätt att misstänkliggöra, så att säga, hvad en motståndare sagt, genom att draga ned diskussionen i denna fråga till att mera röra sig om rena *intressespörsmål*. För min del får jag ärligt bekänna, att jag knappast hade trott, att vi skulle behöfva komma därhän, att man ej finge låta ett uttalande stå för, hvad det verkligen är, nämligen uttrycket för en öfvertygelse, att här vore något annat på tal än dessa rena penningesynpunkter. För mig — det tillkännagaf jag, och det står jag vid — var det icke alls dylika synpunkter, som voro de bestämmande, och jag bibehåller denna min åskådning. Måhända har den ärade talare, som jag nu åsyftar, genom sin rika erfarenhet kommit underfund med, att man icke länge kan stanna vid dessa, som jag skulle vilja kalla dem, högre synpunkter, utan att man får jämka sig nedåt. Tills vidare skall jag dock försöka att icke göra det.

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

Nu har man frågat, hvarför jag, sedan jag påvisat, att det finnes sötämnen, som äro skadliga, icke föreslår, att man lagstiftar mot dessa skadliga ämnen och låter sackarinet vara i fred. Ja, om herrarna, som kritiserat mina uttalanden, kunde anvisa ett sätt, på hvilket man kunde skilja dessa ämnen åt, så skulle jag gärna vara med om att taga upp saken till diskussion. Ett sådant särskiljande möter emellertid stora svårigheter, i det att dessa ämnen kemiskt taget ofta äro hvarandra mycket närstående.

Vidare har jag visserligen framhållit Tysklands lagstiftning såsom lämpligt föredöme för vår, men jag har också påpekat, att flera andra kulturländer slutligen sett sig föranlåtna att gå så långt, som den tyska lagstiftningen gjort; och jag ber den ärade talaren på stockholmsbänken påminna sig förhållandena i Frankrike. Där finnes på detta område en lagstiftning, som är ännu strängare än Tysklands, och Frankrike är ju ett demokratiskt land, där folket har sina angelägenheter i egen hand, om något sådant öfverhufvud taget är möjligt.

Vidare har man frågat: Hvarför icke låta folket få ett billigt sötämne för läskedrycker? Man har i detta sammanhang kritiserat sina motståndare i deras egenskap af affärsmän och tagit detta till hjälp som ett medel i striden. Ja, en affärsmän får väl ha sin åsikt, och han torde kunna företräda en sund åskådning, han som andra. Jag får säga, att jag icke har känt mig synnerligen tröffad af denna svaga argumentering. Emellertid ber jag få tillägga till hvad jag tidigare anför, att det är klart, att jag icke gör anspråk på att företräda nykterhetsfolkets intressen bättre än deras egna representanter. Här hafva framstående nykterhetsmän förfäktat en åsikt motsatt min. Alltså råder för närvarande inom stora kretsar af nykterhetsfolket den uppfattningen, att vi böra tills vidare se till, att sackarinet icke blir förbjudet. Mot en sådan åskådning är icke mycket att göra. Nykterhetsvännerna få afgöra den saken och därmed punkt. Men jag har för min del och i min egenskap af kemist ansett mig böra framhålla, att det enligt min tanke skulle vara nyttigt att för det svenska folket, särskildt för alla dem, som lagt bort bruket af sprithaltiga drycker, sörja för tillgång på verkligt goda läskedrycker; och jag kan icke se

*Om förord-
ning angä-
ende införsel,
tillverkning
och försälj-
ning af sacha-
rin m. m.*

(Forts.)

idealet för en läskedryck i en soppa, om jag så får säga, af konstprodukter, framställda mestadels ur stenkolkstjära, såsom sackarin, anilinfärg och s. k. fruktessenser och andra produkter, som hämtas ur detta för öfrigt mycket användbara ämne. Jag tror det vore nyttigt, om vi låte naturen sörja för vårt behof af dessa varor, de må heta färg, fruktsaft eller sockerämne, och jag är viss om, att nykterhetsrörelsen, därest man så småningom började mera intressera sig för detta spörsmål, skall gå åt det hållet, att man kastar åsido dessa dåliga surrogat för att i stället allt mera använda de goda produkter, som framställas af naturen själf. Det är min uppfattning, och framtiden får visa, hvem som i detta fall har rätt.

Då man säger att herr Vennersten yttrat sig så, att nykterhetsvännerna ha anledning att hoppas få en bundsförvant i honom, då det gäller spritförbudet, vill jag vidare tillägga, att jag visserligen är nykterhetsvän och äfven i denna kammare uppträdt som sådan, då jag varit med om åtskilliga restriktiva lagstiftningsåtgärder på detta område, men att jag ännu icke hunnit så långt som till totalt förbud, därför att jag icke är öfvertygad om, att tidpunkten därför är inne. Måhända kommer den dag, då äfven jag kan stå på den sidan, men därom är nu för tidigt att döma.

Slutligen har man sagt: Hvarför vill icke herr Vennersten hjälpa den fattiga befolkningen till billigt socker? Ja, det står icke i min makt, men kanske är den möjligheten icke utesluten, att vi kunna tänka äfven på att få billigare socker, än vi för närvarande ha. Jag är icke alls öfvertygad om omöjligheten af att en gång komma därhän, och jag skulle för min personliga del icke alls med ledsnad se, att den beskattning, som vi tills vidare ansett nödvändig, kunde i någon mån reduceras. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Röing: Blott ett par ord mina herrar! Anledningen, hvarför jag nu begärt ordet, är den, att herr Ollas Ericsson uttalade sin förvåning öfver min ståndpunkt i denna fråga, då jag blott för några veckor sedan, i motsatt riktning, energiskt arbetade för ändring i den tulltaxerubrik, som rör sirap. Då herrarne icke torde ha reda på denna sak, vill jag lämna den upplysningen, att jag för någon tid sedan i bevillningsutskottet föreslog viss ändring i nämnda tulltaxerubriks anm. 1, hvilken anmärkning var föråldrad i det hänseendet, att den endast föreskref, att sirap af mörk eller medelljus färg skulle tullbehandlas som sirap med 10 öres tull pr kilo. Nu importeras stora mängder ljus sirap, hvilken i vissa fall åsatts en tull af 23 $\frac{1}{2}$ öre per kg. Detta har uppenbarligen aldrig varit Riksdagens mening, och jag försökte och lyckades då förmå bevillningsutskottet föreslå en sådan ändring, att dessa ljusare sirapssorter åsattes samma tull som de mörkare sorterna. Jag sökte därmed medverka till att allmänheten fick ett billigt söttningsmedel och fick betala den tull, som lagstiftaren på sin tid afsett.

Jag har ansett mig böra lämna denna upplysning.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på

afslag å såväl berörda hemställen som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Om förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställen i utskottets förevarande betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställen som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 76 ja, men 116 nej, vid hvilken utgång kammaren afslagit såväl utskottets hemställen som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad af Stockholms hospital m. m.;

nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till populärvetenskapliga föreläsningar;

nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 45 af sjunde hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting;

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt länsmannen A. Egerström för ett husrötebelopp, som han ej kunnat af företrädaren utfä;

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts uti statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning om anvisande af medel för anordnande af järnvägsspår samt anläggande af vagnvåg inom Sätters hospitals område;

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af förlikningsaftal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående strand- och vattenrätt i Dalälven m. m.;

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning af västra vågbrytaren vid Hanö hamn i Mjällby socken af Blekinge län;

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 7 i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907;

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående anslag för anordnande af gnistelegrafförbindelse mellan Trälleborg och Sassnitz samt med ångfärjorna;

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk;

nr 100, i anledning af dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till låneunderstöd för enskilda järnvägar dels Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket samt en i ämnet väckt motion;

nr 101, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

nr 102, angående bestämmande af det under riksstatens femte hufvudtitel upptagna anslaget till aflöning för flottans kårer och stater;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 A) i tulltaxeunderrättelserna samt § 13 mom. 3 A) i förordningen med tulltaxa den 4 juli 1910 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af stämpel-skatten å inrikes växlar; och

nr 32, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin;

lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning af återremiss af lagutskottets utlåtande nr 47 i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronohemmanen Mjölmarbo och Snickarbo med tillydenheter i Kopparbergs län mot viss Klosters aktiebolag tillhörig mark m. m.;

nr 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra sergeantsbostället Stålsbyn nr 1 i Värmlands län;

nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra kornettsbostället Oppeby nr 1 med Ellmoratorp i Södermanlands län;

nr 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan såsom ägare af förra öfverstebostället Öresten i Älfsborgs län tillkommande vattenrätt i Slottsån m. m.;

nr 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra mönsterskrifvarbostället Djurstorp nr 1 och 3 jämte Djurstorp nr 4, en utjord, i Kalmar län;

nr 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverförande till domänfonden af köpeskillingarna för vissa försälda kronoegendomar; och

nr 119, i anledning af väckta motioner angående upplåtande af staten tillhörig mark till plats för byggnad åt Drottning Sofias stiftelse i Vänersborg; samt

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, med anledning af Första kammarens beslut i ärendet rörande väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord ej må afhändas städerna utan Riksdagens samtycke.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,48 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
